

Staats- und
Universitätsbibliothek
Bremen

H E R Z O G
A U G U S T
B I B L I O
T H E K

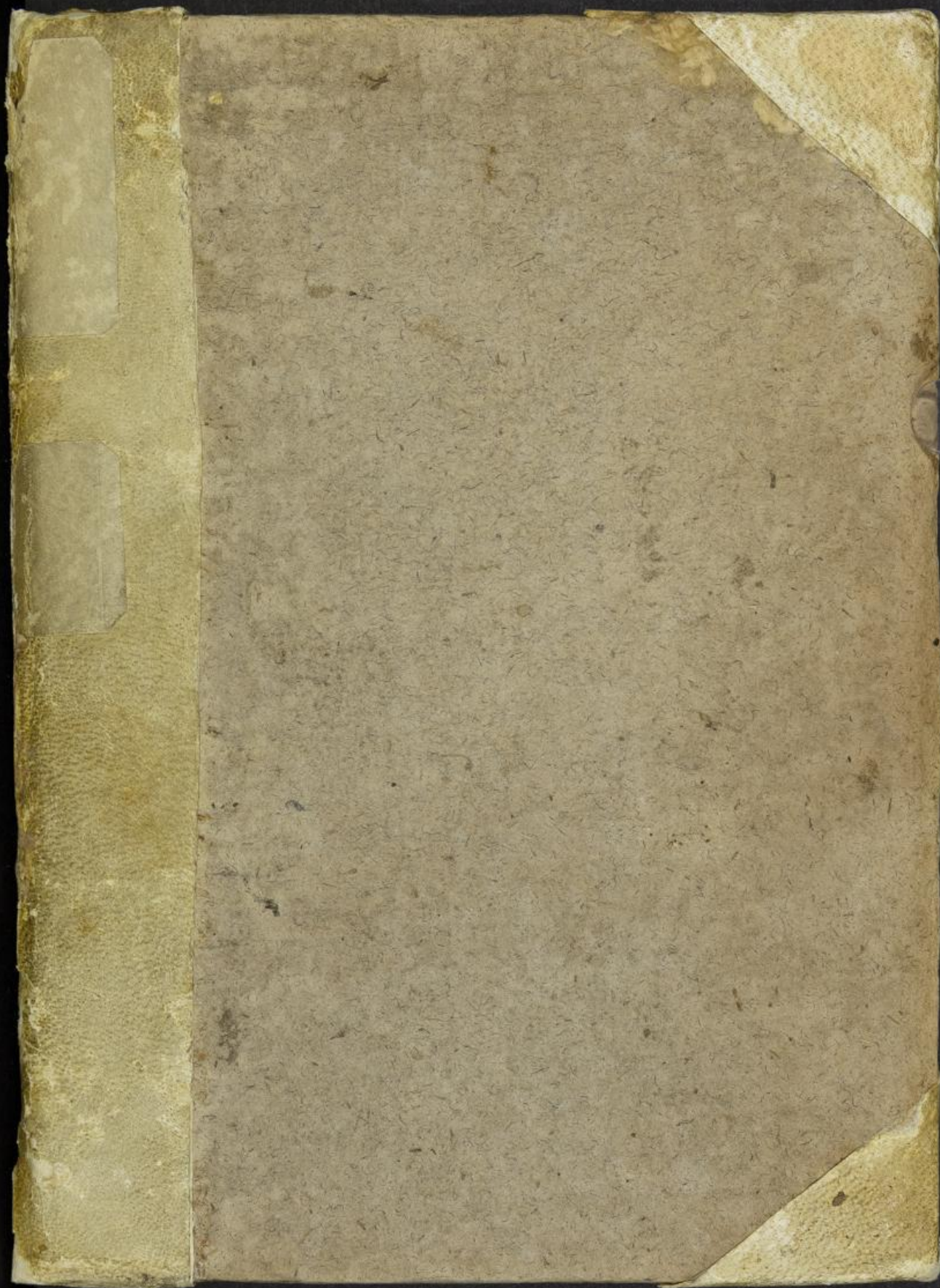
Staats- und Universitätsbibliothek Bremen

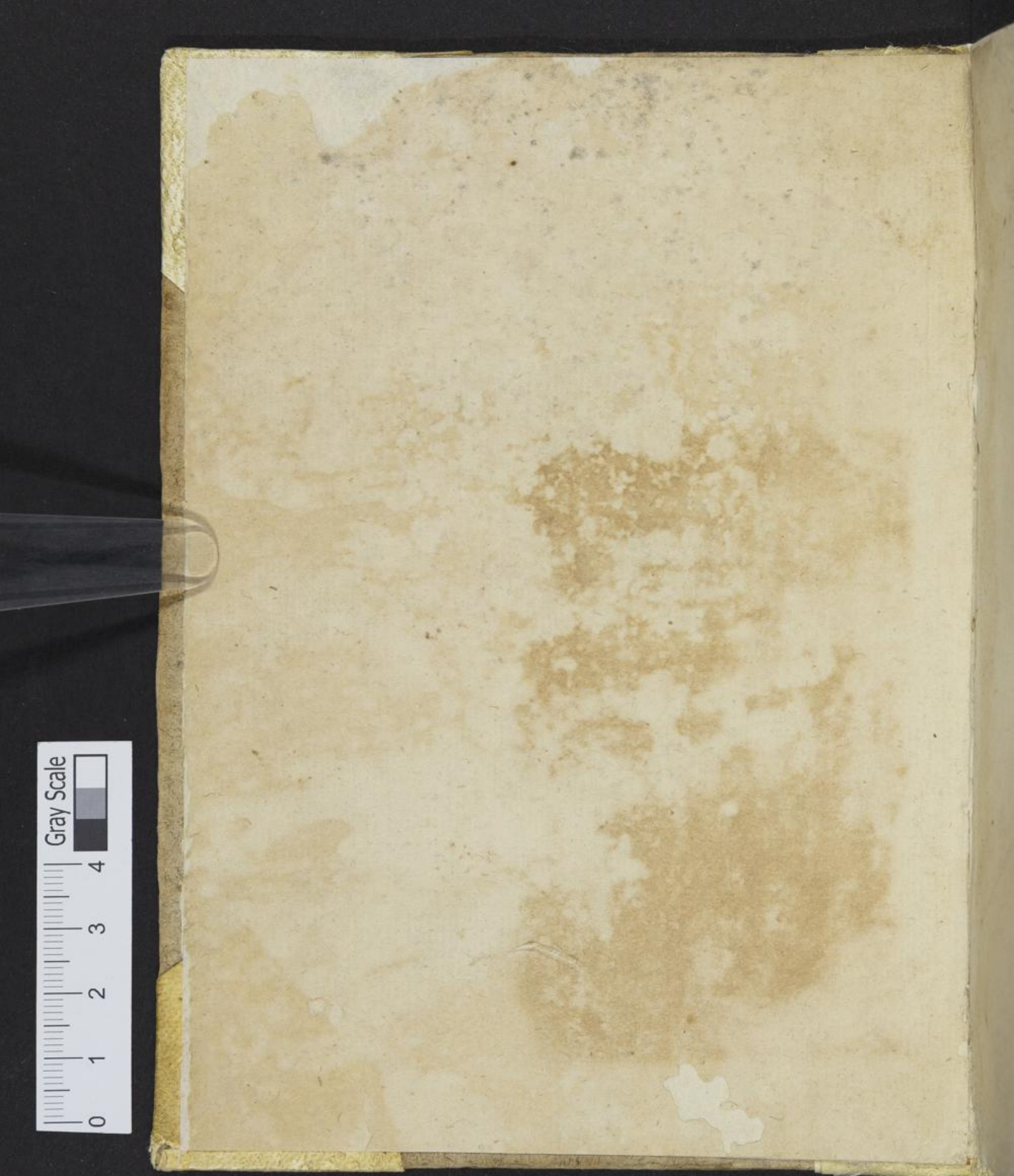
Digitale Sammlungen

Paulus Diaconus. Sedulius Scotus - msc 0036

[Erscheinungsort nicht ermittelbar], 900

[urn:nbn:de:gbv:46:1-116004](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:46:1-116004)

No 36

Manuscripta. c. 36.

1771

De

Erkant psul sēe dat dona marie,

Erkant psul sēe dat dona marie

Laudatus

F

Nomina pontificum mettenfis sedis
 hoc obitus serie codice scripta lege
 Clemens eps. sedt an xxv. & menses. iiii.
 obit. viii kl decemb
 Caelestis eps. sedt an xv. ob prid id octob.
 Felix eps. sedt an xlii. & menses vi.
 obit viii kl mart
 Patiens eps. sedt an xiiii. ob vi id ian.
 Victor eps. sedt an viii. ob x kl octob.
 Victor eps. sedt an. iiii. & menses. ii.
 Simeon eps. sedt an xxx. ob xiii kl mart.
 Sambatus eps. sedt an xviii. ob xviii kl octob.
 Rufus eps. sedt an xxviii. ob vii id noub.
 Adelfus eps. sedt an xvii. ob. iiii kl septb.
 Firminus eps. sedt an xlv. ob xv kl septb.
 Legontius eps. sedt an xxxiiii. & menses vi.
 obit xii kl mart.

Auctor ep̄s. sed an̄ xxviii. ob̄ iiii id̄ aug.
Aplecius ep̄s. sed an̄ xvi. ob̄ iii kt̄ aug.
Urbanius archi ep̄s. sed an̄ xl viii. ob̄ xiii kt̄ apt.
Banolus ep̄s. sed an̄ iii. cemenfes. vi. ob̄ vii id̄ octo.
Terentius ep̄s. sed an̄ xx. ob̄ iiii kt̄ nouē.
Cursolinus ep̄s. sed an̄ xviii. ob̄ ii kt̄ aug.
Romanus ep̄s. sed an̄ xxxvi. ob̄ id̄ apt.
Fronimius ep̄s. sed an̄ viii. ob̄ vi kt̄ aug.
Cramaeus ep̄s. sed an̄ xxv. ob̄ vii kt̄ mai.
Agamber ep̄s. sed an̄ xii. cēm. vi. ob̄ iiii id̄ mai.
Sperus ep̄s. sed an̄ xvii. ob̄ x. kt̄ septē.
Uilius ep̄s. sed an̄ xxv. cēm. ii. ob̄ xv.
 kt̄ mai
Petrus ep̄s. sed an̄ x. ob̄ iiii kt̄ octo.
Haigulfus ep̄s. sed an̄ xii. ob̄ iiii x kt̄ decē.
Arnoaldus ep̄s. sed an̄ viii. cēm. i.
Pappulus ep̄s. sed an̄ xxvii. cēm. xxx.

obit . xi . kl . decb .

Arnulfus eps . sed an . xv . ecclies . x . ob . xvii . k . sep .

Cohericus . fuit abbo eps . sed an . xviii . obit .
xiii . kl . octob .

Godo eps . sed an . x . et m . ii . ob . viii . id . mai .

Chlo dulfus eps . sed an . xl . et dies . xx . vi . ob .
viii . id . mai .

Abbo eps . sed an . x . et m . i . ecclies . xx . vi . obit .
xvii . kl . mai .

Aprades eps . sed an . vii . et m . ii . ob . xii . kl . feb .

Felix eps . sed menses . viiii . obit . xi . k . ian .

Sigibaldus eps . sed an . xx . v . ob . vii . kl . noueb .

Chrodegangus archi eps . sed an . xxi . iii . m . v . dies .
v . obit . prid . non . mar .

Angilrammus . archi eps . sed an . xx . iii . dies .
xxviii . obit . vii . kl . noueb .

Gundulfus eps . sed an . vi . m . viii . ob . vii . id . sep .

I rogo archi ep̃s. sed añ xxxiii. mensis. v. d. vii.
obit. viid. decb.

A duentius ep̃s. sed añ xvii. dies. xx. v. obit
ii. kt. septembris.

Vuala archi ep̃s. sedit annos. vi. dies. v. obit
iii. idus april.

4
INUIT LIBELLUS DENUMERO
SIVE ORDINE EPISCOPORUM
QUI SIBI AB IPSO PRAEDI
CATIONIS EXORDIO
IN METTENSI CIUITATE
SUCCESSERUNT.

Postquam pater omnibus quicum pater pro
mundi salute gerendae disposuerat xpc om̃s
magna ad eos. Statim ut pmissa sc̃i sp̃s mu
nerē beati apostoli potius sunt et confirmati.
Illico quam unus quisq; eorum prouintiam
uel regionē prae dicaturus adgre di debet
com muni consilio iuxta diuinā proui
sione sorte decernunt. Singulis igit ad sibi
delegata loca p̃genibus. beatus petrus qui
in eorum numero primus erat et quasi dux
fortissimus eminebat. Ad eam quē totius

tionem mundi caput erat hoc est urbem romule
amplius alacritate contendit. Iuridica puer
apud antiochiam aedificata ac sus sceleris nomi
ne dedicata. Igitur cum roma pueris se di
coquisum mas quis que ut bel incedit posita
xpo dno p uer boni fidei sub a garia optimos
eruditos quo iuros & suo consor no duxit.

Tunc denique apollinarem raenniam leucium
brundisium. Anacholum mediolanum misit.
Mareu uero quipit caput inter eius discipu
los habebatur iquilegia destinant. quib
climher magoransuū comitem marcus piz
fecisset ad beatu polrum reuer sis ab eo alex
suidram missus est. E auctus temperate
cum apud galliam bel gicam mediomatricū
que etiam metus appellatur ciuitas in ipsa
mosellie annis ripa posita copiosis populoru

urbis abundaret.

Ad eundem beatus petrus apostolus urbem demite
nomine iurū aegregium ac meritis pbatum.
sublimatum pontificali dignitati direxit.

Cum quo pariter sicut antiqua tradit relatio
adeas quæpre caput erat galliarum urbes
uerbo fidei obtinendis. Alii quoq; religiosi
doctores ab eodem apostolorum principe mis
sisunt. Cum ergo peruenisset beatus de
mens medio matricum ciuitatem. Incauerunt
ut ferunt amphitheatrum qd extra eandem urbem
situm est hospitium habuit In quo etiam loco
oratorium dno construens altare in eo statuit.
ac beati petri apostoli præceptoris sui nomine
consecrauit. ^{mo} **I**figitur uenerandus sacerdos
dum sedula amitione eiusdem urbis populi
prædicare & cooperante sibi diuina misericordia

maximam ovis multitudinem a sordidis
idolorum cultibus et erroris cecitate libe-
ratam aduere fidei splendore perduxit.

Primusque nullis regionibus; ostensor iusticie
et index ueritatis eruitur. Denique assidue
quiesdem loci cognitionem habent, quod
in amphitheatro ubi primus adueniens
habitauit. usque in ipse sentem diem nec
serpens consistere queat sedet omnino noxie
pestes locum illum refugiant. Unde olim uix
salutis emanarunt insignia. Successit huic
uir deo plenus celestis nomine qui celestem
uitam cum regni celorum adnuntiatione du-
cens exemplis pariter et doctrinis credentium
numerum dilatauit.

POST Hunc demum suscepit eccle-
siam felix. Deinde patiens.

6
Post hec quintus in ordine uictor.

Deinde alius uictor.

Post hos si meo septimus.

Post quem sambatus octauus.

Quorum omnium studiis certum est cretus
se di exclamation. quoniam eorum nobis speciali
ter occulta sunt gesta.

Ruffus uero et adelus. qui sunt in numero non.
et decimus magnus. absque dubio inuita mentis
fulsisse credendi sunt. Quando quidem tali etia
post obitum fulgere miraculo. Horum denique
corpora cum in basilica beati felici martiris
essent humata sicut ad nos usque deuocur
rit relatio. Vir quidem erat religiosus.
ac de uitae suae animae curae sollicitus. qui noct
no tempore ut priuatis orationibus sed no com
mendaret. vniuersa quae extramuros eius

dem ciuitatis sitae erant oratoriae. Inde
nenti studio circumire solebat. Hic itaq.
dum ad praedictam. beatam feliciam martiris
peruenisset. basilicam. Neccamen ingre
diendi esset concessa facultas. accessit
iuxta murum forinsecus ad eam partem
qua praedictorum sacerdotum corpora requi
escebant. atq; abi se in orationem tota
sue mentis intentione prosternit. Qui
dum post effusas preces ab oratione sur
rexisset. et in eorum scorum honorem.
ad quorum eregione sepulcra orauerat.
psalmi uersiculum idest exultabunt
scilicet in gloria pronuntiaret. mox ab intus
uocem subiungentis audiuit. Letabun
tur in cubilibus suis. Successit his sacris
uitis firminus. Deinde legentis.

De quorum aliquid uita p[ro]pter corum nomi-
na nihil adeos deduxit relatio prisca.

Accipit deinde tertius decimus uenerandus
praesul auctor guber[n]atorem ecclesiam istam,
p[ro]fate. quando non solum gallia sed uniuersus ^{soli}
p[ro]pe occidentis barbarorum sequentia est p[ro]p[ri]e
suis seruitiam. De quo uero quomodo & ab
Ab eo insignia facta credantur. duo tam
admiram memoriam ei miracula puulgatas.
Ergitur tempore cum reuerendus hic praesul
uicam ciuitis uisitatib[us] decorata duceret.

Attile rex hunorum omnibus beluis crudelior
habens multas barbaras nationes suo subiectas
dominio. Postquam gundigarium burgun-
dionum regem sibi occur[re]ntem p[er]uenit.

Adunuer[us] deprimendis gallias suis seuiⁿ ^{seruitis}
relaxauit habenas. Huius aduentu beatus

• quatenus ire sue indignatione auerteret.

seruasius tunc grotum eps præcognito
romam ad beatorum apostolorum petri & pauli
sacratissima corpora perrexit. ut eorum
sublime meritum specialiter ad domino impetraret.
atque ingressus urbis populum tanto exitio liberaret.
Tunc ei diuinitus per eundem beatum petrum apos-
tolum reuelatum est. quod ita celesti esset
iudicio definitum ut uniuersa gallia barba-
rorum fore infectioni tradenda. Preter
beati sipharii leuitæ & proto martiris sicut
apud metensem oraculum in quo ipsius erat præ-
esens iras absque corruptionis labe recondit.
Hæc dum scio seruasius reuelatus fuit sentiens festinus
ad gallias repedauit. Inuenitque iam huius-
modi examina per uniuersas gallias debacchari.
Quia cum ad obsidionem metensem pro eo quod ex
ciuitate inexpugnabilem obmurorum fortitudine

cernerent recessissent. Contigit beatum
seruadium ipso tempore dum aroma re-
uerteretur metas deuenire. quidam
uniuersa sicut reuelatione didicerat
sco confacerdotis suo auctori retulisset.
ad ciuitatem propriam hoc est tuncgrif
reuersus est. Nec mora post eius egres-
sionem murus ciuitatis mettensis corruit
Ingressum q; hostibus superna dispositione
patefecit. Mox uero beatus auctor tra-
diam ciuitatem inimicorum gladius
ad uertens. uniuersos paruulos qui
nec dum sacri fontis abluitionem perce-
perant baptizari precepit. Igitur au-
dientes huiusmodi quiduodecimo exinde mi-
liario situm castrum quod scarponna
dicitur obsidebant mettensis urbis moenia.

conuulſe. Iterato ad eam feſtina celeritate
regreſſi ſunt. Incendiſq; et rapinis uniuerſa
uaſtantes plures eccliaſiis cum eiſ qui bapti-
zati fuerant paruulos interemerunt. Re-
liquos uero qui exitio ſuper eſſe poterant
ſimul cum ſcō auctore epō captiuos ab-
ducunt. Impletum ſane eſt ſuper beati
ſtephani leuite et protomartyris domici-
lio quod a beatiffimo petro apud romam
xpi famulo ſeruatio fuerat ante predictū.
Nam cum eandem basilicam procul furentes
barbari aſpicerent. ad eam curſim quaſi
opima ſpolia captaturi properabant. Cum
q; propius accederent eorum oculis uelut
ingens ſaxum aemolis ſolida apparebat.
Quam cum cerati membrabus manibus pergi-
rum palparent. aditum q; ingrediendi

quis ferret. Nihil omnino eis aliud quam
curas studiorum videbatur.

Quique sepius abscedentes rursusque reuertentes,
et cum se nihil perficere cernerent tandem fatigati
discesserunt. Saepeque iniquitas eius effectus frustratus.

Quid etiam de hoc oratorio beatus gregorius magis
norum eps. In suis libris per rursus non solum.

Esse enim prius quam hic hostes uenerunt. Unde
seu cum fidelem inuasi quas conseruauerunt
cum suis apostolis petro ac paulo beati leonem
stephanum de hoc exilio adiacentem. Quod

minime ut non mutatis obreueris uno metropolitani
urbem aliamque eorum. Quia locus dicitur magis
paruitas inter praeteritum non solum
sentire se populo. Aliquid hinc possit conuenire.

Quod si tantum faciens populi supererunt. Et aliquid
non possit. nisi eum tradatur incendio. sed et

uel hoc oratorium non cremeretur. Cuiusli autem.

Unde in pace dilectissime frater: oratorium tantu-
rum corbat incendio. Praurbe uero non ob-
stet nisi quia dominice sanctionis super consuetudine
tamper esset: inualuit enim peccatum populi
& clamor multarum eorum ascendit coram deo. Ideo
cuius hoc cremeretur incendio. Unde non dubi-
tasti quia hoc nobiscum ur beuata.

Oratorium permansit holocaustum. Legatis exinde hostes
dum ad oppidum (quod appellatur) de campis
et amenssi urbe triginta milibus abest pueris
sunt. quia deo nro temp defuit seruatis cura e.

Quinque misericordiam sicut ait psalmista non
contineat. Tanta subito eos dem huius cremeretur
circumvallauerunt ut quid agerent uel quomodo uen-
irent omnino nescirent. Tunc causam tantae
calamitatis: ut uitaliter opus erat sollicite

Gray Scale

140
inquirentes ab uno ex captis quos duxerant
audierunt. Quia prope seruum celestis dñi auc-
torem ep̄m quem in captiuorū numero seu-
disse dicebat talia facerentur. Mox igitur
facta inquisitione beati auctorem repperiunt
quemdam pauciorē quā in munere velle
accipere. ut tanto eos periculo liberaret. Ille
adhuc respondit. Sibi nullum aliud gratius
possem unius offerri. quā si om̄s quos duxerant captiuos
facerent ad ppria remeare. Quod illi si facere
pmitte se sine dubio a suo dñō impetraturū ut
ab illis quibz tenebatur tenebris erueretur.
factūque est. et mox innumer̄s a suo humi gregi
tu captiuos quos duxerant requirentes eos beatus
auctor reddiderunt a suis ut ei pmissū fuerat
cessante, tenebris luce reddita. angustis liberatis
Sicque verisibilis xpi famulus dū admodum

In captiuorum sorte deputatus est: multos
pariter ac captiuitate resoluit. O quantum
potiori gloria deductus iste ciuibus tri
umphauit. quam crudeles barbari qui eos
antea quasi uictores abduxeratit trium
phare potuissent. Ueniamus & ad aliud mira
culū qđ eiusdem meritis celesti est uirtute
paratū. Quodam deniq; tempore cum in ora
tione beati protomartiris stephani de quo
supra retulimus. iras ab ipso culminis
sufugio dissoluta corruisset. marmor qđ
in altari eximij candoris erat ita confregit
ut in duabus illud partibus omnino diuide
ret. Adest beatus auctor et cunctis qui
ad erant pro inlato dispendio contristatis.
Ipse uero fidens in dño precepit easdem
fracturas sibi inuicem copulari parariq; sibi

Gray Scale

111
ministeria: quo desup more solito divini sa-
crificii munus offerret. Stupentibus itaq;
illis et quid esset factururus intendentibus.
mox salutarem hostiam dō optulit. Illico om-
nis illa confRACTio ita solidata est. quasi antea
diuisa minime fuisset. Est tamen in eodem
marmore quod non mediocriter usq; in pre-
sentem diem possit admirari. Nam ita appe-
ret ac tenus cernentibus quasi diuisum sed
studiose contrectatu dignis. ita probatur
solidum ut nullius in eo diuisionis sentiantur
Indicium. Non est dubium & plura cum
miranda patrasse: sed quantum qualisq; fue-
rit ex his que reuelata sunt plene potest
agnosci. Successit huic quartus ac decimus
et expletus. Deinde quintus decimus arbitrius.
Sextus decimus. bonolus.

Septimus decimus quaterdecimus. Octavus decimus
guisolinus. Exinderomanus. Vicesimus denique
frontinus. Post quem gramatus. Deinde agatamber.
Tres itaque isti quos praemissimus sicut in eorum nominibus
ad tenditur de origine credendū sunt et manare grecorum.

Haigul' or
Post hos regit ecclesiam spiritus. Deinde iulius. Tum
vicesimus quintus petrus. Vicesimus sextus agulfus.
quaterdecimus patre ex nobili senatorum familia ortu.
Ex chlo dower regis francorum filia percreatus.

Post istum existit nepos ipsius nomine arnoaldus.
Quem secutus est pappolus.

*2. iust
iust
iust*
Post hos ad regimen ecclesie beatissimus arnulphus
aspirans est. vir poma lumine scitatus. et splendore
generis clarus. Qui ex nobilis sumo fortissimoque
francorum stemmate ortus. In di ecclesie profuit. ut
et palatium moderatur existeret. Hic denique et in cor
pore pmanens simul et post uite octavum multa admiranda

Gray Scale

petrauit. Quae si quis nosse desideret libellum qui
de eius specialiter acubus conscriptus est legat.
Unum tamen eius admirabile factum referam. quod factum
miratus sum quod ordine praeterierit. isque eius
contingit vitam. Ille denique cum penitentiam
paliquibus scissis agere contigit ut p. mosella
fluminis pontem transiret. Cumque subter fluen-
tium aquarum profundas acussu penetrabiles gar-
gues cerneret. Nondubie spe fiducia monte
gerens. octactum digito anulum in illam aquarum
profunditatem praeiecit. Tunc inquit insepulta ho-
cul parum nobis absolutum. quando istum que
praeicio. recepero anulum.

Pons Mosella

Post aliquod uero annos cum ad episcopatus asce-
disse officium ei dicquidam piscator quidam piscem
attulit. quem ille sibi quia carnibus abstinebat ad re-
fectionem uespertinam iussit se parari.

Con que enim minister eius officio more solito
exortatur per eundem anulum. hunc ipsius piscis in
tunc repperit. Ille factum ammiratus sed rem
nesciens beata et nullo modo derulit. Quomodo ut vidit
statim recognovit aedem omnipotentem. Iam de rem
sione delictorum fides gratias retulit. Ad demum
non remissus tunc duxit. sed maiorem se potius
abstinentia cor tunc. Nec dissimulat pater
hic utraque quam olim geleon ille signum adno
poposuit. Ille enim iudiciu puellus parca
posui capere. Voluit utrum in bello victoriam
demum habere potius sit. Iste anulu in profun
dis fluminis fluminis gurgitem praeceps et peti
tione. utrum demum. iam victoriam potius sit
fortis quidem erat quos ille deiecit. sed
hi quos iste superuenit fortiores. Hec ego
nona qualibet mediocri persona didici sed ipso

Gray Scale

4

3

2

1

0

totius ueritatis assertore p̄celso regi beato
referente cognouit quide eiusdem beati annulfi
descendens p̄sapia. cuius generationis linea p̄reposit
extabat. Nam uenerandus iste uir ut ad supe
riora redeam iuuentutis sue tempore ex legitimi
matrimonii copula duos filios procreauit idem
anschisum et chlodul fum. Cuius anchisimo
nomen ab anchise patre xneae quatuor
bucaliam olim uenerat Creditur et deduc
tum. Nam gens francoru fidei ueteribus
est traditum xtrouina p̄sapia trahit exor
dium. Cum igitur hos duos de quibz p̄mum
uenerabilis annulfus filios haberet. q̄merat
misericors et ad pietatis opera. semp iuuentus
utrisq; filius suis cepit suadere ut ei assensum
p̄berent. quatenus om̄s suas facultates ad usus
pauperu dispartiret. Tunc maior filius id est

Anchisus
Chlodul

Armenia
Francorum

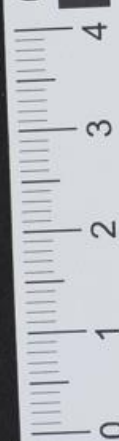
chlodulfus. se hoc posse facere id est ut porci
onem sibi debitam patri largiretur omnimodis
denegavit. At vero minor filius id est anschisus
fidens de xpi pietate sibi pluriora condonari ad
omnia que pater uellet. se libenter obocdire permittit.

Agit uenerandus pater gratias filio. et praedicat
pluriora eundem quam reliquerat habiturum. In seip
benedixit cum. eiusque tunc tam progeniem nasci
turam in posterum. factum que est. nam et pluriores
anschiso quam reliquerat diuitiae accesserunt.
Et ita breuo paterna est constabilitas benedicti
o ut de eius p[ro]genie tam strenui fortes que uiri
nascerentur. et non immerito ad eius p[ro]sapiam
francorum translatus sit regnum.

Et tu hoc agnoscere possis paucis animaduerte
docebo. Anschisus genuit pippinum quo
nihilum quam potuit ee auda eius

plurio
res.

Gray Scale

Pippinus genuit karolum uiris omnino fortissimus conferendum quoniam cetera et magna bella quae gessit itaque apud faracenos deuenit ut usque hodie gens illa truculenta et perfida francorum arma formidet.

Hic itaque genuit pippinum sapientia nihil minus et fortitudine satis clarum quoniam reliqua quae patrauit uias conest lamdudum francorum ditioni rebelles cum uia asario suo principe facilitate mira debellauit et subdidit.

Huius itaque filius magnus rex karolus exstitit qui francorum regnum sicut nunquam ante fuerat dilatauit. Denique inter plura et miranda quae gessit longo bardorum gentem bis iam apud deuicta altero rex rege audefiderius nomen erat capto. Alterumque quid dicebatur addegisus ut cum genitore regnante suam constantinopolim pulso conuergerat.

Pippinus

Vias conest

Vias asarius

Karolus Magnus

Audefiderius

Addegisus

sine graui proelio sue subdidit ditioni.
Et qđ raro fieri adsolet clementi moderatio
vixit uictoriam temperauit. Romanos pre
terea ipsamq; urbem romuleam iam pridem
eius presentiam desiderantem que aliquan
do mundi totius domina fuerat et tunc alan
gobardis depressa gemitabat duris angustis ex
mens suis addidit sceptris cunctaque nihil
ominus italia omni dominatione potius est.
De quo uiro nescias uirū uirtutem in eo bellica
an sapientis claritatem omniumq; liberaliū
artium magis admittens peritiam. Hic ex ilde
gard coniuge quatuor filios et v. filias pro
creauit. Habuit tamen inolegale coniubium
ex huius truce nobilipetella filium nomine
pippinum. Na coronis uir eius quos ei hilde
gard peperit ita sunt nomina.

Gray Scale

Primus datus est Karolus. scilicet pater. ac
 patre vocabulo nuncupatus. Secundus cum pip-
 pinus. frater. et que auctore acquiescit. Tercius
 Lodovich. qui cum blothario qui biennis occubuit
 in opar. cu. e. gentis. Ex quib. tandem faciente
 minor pippinus. regnum alie. Lodovich
 aquitanie tenent. Morcia aut hildegard.
 rex excellentis semis. karolus. frater ad uxore
 Quae hildegard. apud urbem merensem inberet
 arnulf. oratorio. requiescit. Pro eodem que
 quod ab eo. arnulf. iam facit regis origine
 duxerunt. suorum ibi capere defuncta cor pora
 posuerunt. Nam ibi unagunt. dux regis pip-
 pine. filia. quarum una rodchaid. altera adelaid
 appellata est. Ibi quoque. et uxor regis caroli
 de ac nihil omnia simulata sunt. nam.
 Scilicet adelaid. et hildegard.

Quae hildigart mater non uicupata nomine matre
moriens cuius subsecuta est. Quarum omnium epitaphia
anobis iussu gloriosi regis caroli composita. ut de
eis liquido lectori satis fieret subter adnectere curavi.

Sed his quae praeterita non erant breuiter publicis
adnotationis tramite reuertamur.

Post habetis mihi denique arnulfum metensi eccle-
siae goericius trecesimus quae abbo octidatus est profuit.

Deinde godo primus atque trecesimus episcopalis
officii curam gessit.

Quodammodo recedente chlodulfus cuius supra
mentionem fecimus beati patris arnulfus geminus filius
anschisi quoque a quo semper propagatum est regni
germaniae episcopale culmen ob patris sanctitatis
gloria trecesimus atque secundus ascendit.

De quo nihil ad nos amplius praeter quod attulimus dicere

ecceus ē fama pducit

Quo decidit fidelem populum moderaturus.
resus atq. tricesimus abbo asertus est

Post quem aptatus

Deinde felix gregi feliciter dominico pasto
res exiterunt

Dehinc sigibaldus generosis ortus natalib. reli
gioso coetu amictus effectus est. Vir per om
nia utilitatib. ecclie deditus sacroq. quoq. cul
minum sollestissimus restitutor. Hic de
animarū statu sollicitus. Duo monasteria
condidit

Sigibaldus

Equib; unumclariacū uelcū noua cella dicitur

Novum

No

Alterum quoque nouū uilla reuocatur.

Hunc diris podagrae dolor' vehementer afflix
set ille inter' nis gaudis mentē figens. dolores
corporeos patientissime tolerauit

Iam hinc uir egregius et omnibus prae conis esse
rendus chrodegangus antistes eligitur ex pago
basiliensi oriundus patre fregamno matre
landrada francorum genere princeps nobilitatis
progenitus. Hic in palatio maioris caroli ab
ipso nutritus eiusdem quereferendarius extitit.

Aedemum pippini regis tempore huius pontificale
decus promeruit. fuit autem omnino clarissimus.
omnique nobilitate coruscus. formae decorus.

Eloquio facundissimus. tam patrio quamque
etiam latino sermone uisutus. Seruorum di
nitiorum. et sanctorum uiduarumque non solum
altorum. sed et clementissimus tutor.

Cumque esset in omnibus locuples a pippino rege
omnique francorum celus in gulam inter electos
romae directus est. Stephanumque uenerabilem
papam vicinorum uota anhelabant.

Gray Scale

ad gallias euocauit. Hic eorum adunauit
et ad instar cenobii intra claustrum septa con
uersari fecit. normamq; eis instituit. qualiter
In ecclesia militare deberent. Quibus annonas
uitę q; subsidia sufficienter largitus est. ut
perituri uacare negotiis non indigentes. diuinis
solummodo officiis excubarent. Ipsamq; deu
abundanter lege diuina. romanęq; imbutum
canonica morem atq; ordinem romanę ecclesię
seruare precepit. Quod usq; ad id tempus. In
mettensi ecclesia factum minime fuit. Hic fa
bicare iussit una cum adiutorio pippini regis.
rebam. sci stephani protomartiris et altare
ipsius atq; cancellos presbiterum arcusq; per
gum. Similiter et in ecclesia beati petri
maioris presbiterium fieri iussit. Construxit
etiam ambonem auro argentoq; decoratum.

^s editu e. Beati nazari qd ultra fluvium rhenum in monasterio

et arcus pergitum troni ante ipsum altare.

Aedificavit praeterea monasterium in parrochia
beati stephani in pago mosellensi in honore bea-
tissimi petri apostoli. et dedit illud opibus mag-
nis monachosq; ibi constituit atq; subregulae sci
patris benedicti huius caritate coniunxit.

Construxit etiam alterum monasterium quod gor-
gia vocatur. ubi pariter non modicam muta-
tudinem attrahit monachorum. Expetit
denique apud paulo romano pontifice tria corpora
sanctorum martirum id est. beati gorgonii quod
in gorzia requiescit et beati nabonis quod in bi-
larica eo monasterio. ^s qd vocatur loriam aedifi-
cata in honorem ipsius martiris miri decoris basilica
collocavit. Hoc siquidem praedium chillis uindis
quondam religiosa femina et canrocius filius eadem
schrode gango unius ad partem beati stephani

Gray Scale

tradiderunt. fuit siquidem beatus iste uir in
elemosinis largus in caritate purissimus. suscep
tor hospitum atque peregrinorum. Sed quoniam longum
est bona quae gessit & ordine recitare. satis sit
haec pauca praestitisse de plurimis. Hic consecrauit
episcopus quia plurimos producit sanctitatis presbiteros ni
hilominus ac diaconos ceterosque ecclesiasticos
ordines. sicut moris est romanae ecclesiae in diebus
sabbatorum quatuor uis temporibus anni.

Rexit ecclesiam metropolitanensem annis uiginti tribus men
sibus v. diebus v. Obiit pridie nonas martias
in diebus pippini regis requiescit in gortia
monasterio quod ipse a fundamentis extruxit.

Hic iam pater sanctissime Angilramne narra
tionis serie. uiam beatitudinis locus expectat.

Sed ego meae tenuitatis non in memor ad ornatum
minus idonee non audeo quae de uir uirgo.

Hic fuit Abbas Senonensis post Cancellarius Imp/
deinde Episcopus Metensis.

curſu laudabili maioris ſtile promenda ſunt

INCIPIUNT CAP EIUſDEM LIBRI.

I De eo quod pium rectorem accepta poteſtate
regali primam dignoſcō aſcē eccleſiæ
honoriſ dicere oportet

II Qualiter rex eo doctus ſemetipſum regere debet

III Qua arte et industria momentaneum regnum
ſtabiliri poteſt

IIII De regia poteſtate non tam opibus et fiducia for-
titudinis quam ſapientia cultuſque pietatiſ
perornanda

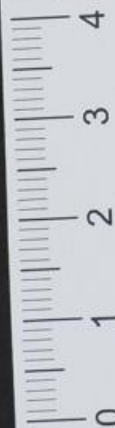
V Quarta ſacri moderaminiſ ſollicitudo erga uxoreſ
et liberos propriosque domeſticos ab eodem exhibenda

VI Quales conſiliarios et amicos bonum principem
habere debeat

VII Quæ res malos principes faciat

VIII De auariſ et impiis regibus et quantis per eosdem

Gray Scale

populum mala ipsos ultio diuina consequitur.

VIII **D** orege pacifico atq. dementi uel quibus danda
sunt beneficia.

X **Q** uot columnis regionis iusti regis sustentantur.

XI **D** e eo quod bonus princeps ecclesiasticis causis
beniuola atq. sollicitudine fauere de-
beat et desinodalibus conuentibus.

XII **D** e eo quod saluberrimis antistitiū admonitioni-
bus et correptionibus pio rectori obtemperare
sit gloriosum.

XIII **D** e reo boni rectoris rationabili ac pietati per-
mixto.

XIII **D** educe xpiano non insua nec insuorum for-
titudine sed in dno confidat.

XV **D** e eo quod imminentibus hostium bellorum
fratribus diuinum sit implorandum
auxilium.

XVI **O** cad uer si si forte contigerint

XVII **O** non superbiendo post oblatam etiam ab hosti
b; pacem seu profectos hostes.

XVIII **C** gratiarum actiones ac beniuolus uota p: pacem seu
uictoriam dō reddenda.

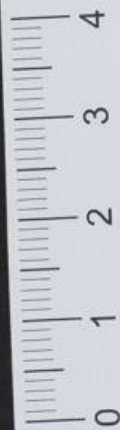
XVIII **O** pnu legus sēs matris ecclesie apio rectore con
seruandis. ac dignis ecclesiarum prepositis
acquiescentis.

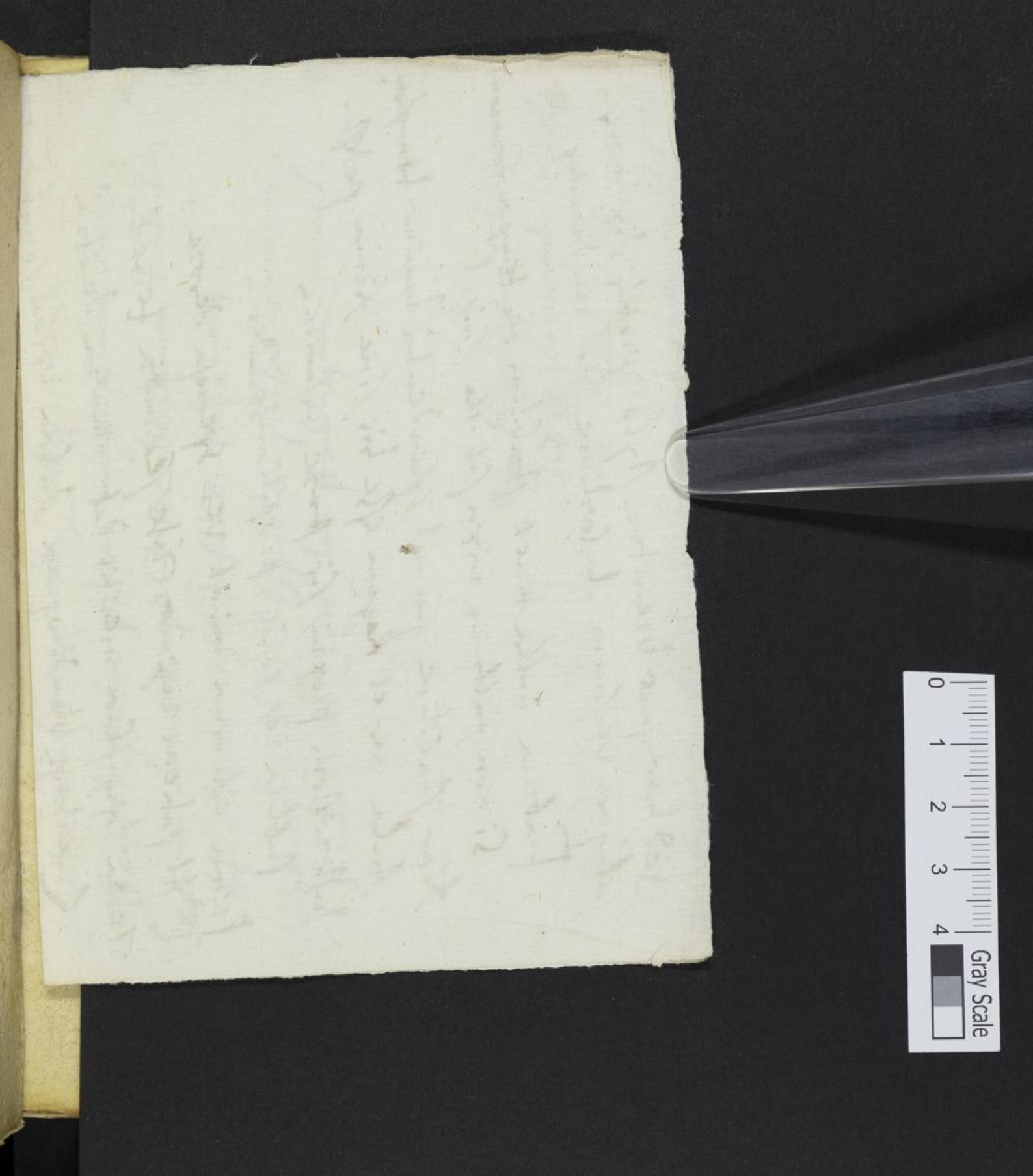
Quanta ignominia supbos qualis que uel quar
tagloria hic & futuro pnta pes ortodoxos comitē.

INCIPIT LIBER SEDULI. DIRECTO
RIB; XPIANIS ET CONVENIENTIB; RE
GULIS QUIB; EST RES PUBLICA
RITE GUBERNANDA.

Post quā regalesceptrū regni que guber'nacula
rector xpianus suscepit. primum quidem
gratiarum actiones ac que condignos omnipotenti.

Gray Scale

sed haec quo breuiter Aylo profati diximus,
aliqua versuum dulcedine concludamus.

Fabrica nulla tenet stabilem per tēpa formam,
Si non fulcris mixta sit illa suis.

Nec stabile queant splendentia lūminis templa,
Aula nec et Regum esse his sine firma potest.

Iustitioris propriis sic stare columnis
Publica res possit, propitiante Deo.

Prima columna micat veri speciosa deore:

At patiens regionum vite secunda tenet.

Tertia largiflua meritis dat munera dextra.

Quartaque blandiloquax dulcia verba sonat.

Quinta malos reprimat, Zeloque micante comfati:

Gaudet sexta potens magnificare bonos.

Septima clementi petit ore benigna tributum:

At octava regit iustitiae trutinam.

Adiutur his solidis Respublica salta columnis,
Sicut mons Zion his stabilitque manet.

ex Nicolas de Cusa
lib. 3 - conu. cathol.
in profatione.

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

23
scilicet ecclesie honores oportet ut rependantur.

Res etenim publica tunc suoluntio pulcherrime con-
secratur: cum regia sollicitudo: et sacra devotio
scilicet supra regis amore simul & honore ascenditur
cumque de gloriosa ecclesia utilitate pundo con-
silio paratur. Unde regalis purpura: et regie
regni insignia exterius condecorant: eundem
laudabilia vota erga deum & sanctam eius ecclesiam in-
terius perornant: quia nimirum ad temporalis
regni fastigium tunc insigniter ascenditur: cum
de omnipotentis regis gloria & honore profusio
peragatur. Pius itaque princeps summi domina-
toris omnium voluntati: et suis preceptis obediens
magno opere studeat: cuius supra voluntate
atque ordinatione: se ad adunem regiminis ascen-
disse non dubitet: Testante apostolo qui ait:
Nunc potestas nisi ad deum que autem ad deum sunt ordinatae.

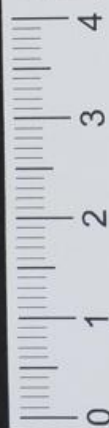
quantu ergo se bonus rector. ad ordinatu
et cognoscere. tantum pia sollicitudine inui
gilat. quatenus omnia coram deo & homini
bus secundum rectitudinem rectitudinis. ordi
nabiliter disponat acque ppenset

Quidem insigne xpi sui populi rectores nisi minister
omnipotentis. Porro idoneus. & fidelis quis quis
est minister. si sincera deuotione seruet. que ei
iussit suus dominus. acque magister.

Hinc pissimi & gloriosi principes. plus se ministros
acser uos excelsi. quia dominos. aut reges homi
num nuncupari. & exultant.

Unde beatus dauid rex & propheta eximus sepe
seruon dñi se nominat. Ne non & melius
salemmon eiusdem filius omnipotentem depuon
inter cetera ^{sic} quare. Respicit adorationem ser
uati. & ad pectus ei dñe dñi m. Audi ymmon

Gray Scale

21
orationem quam se iustus orat coram te hodie
ut sint oculi tui aperti super domum hanc
nocte ac die super domum de qua dixisti
erit nomen meum ibi. Unde et celeberrime
memorie magnus constantinus imperator
credito atq; perfecto salutaris crucis et
catholice fidei misterio cum letanti eius
imperio etiam religio ualde florebat non
sibi met arrogans gratias omnipotenti refere
bat quia ministrum opportunum eum habere
dignatus fuerat de sui consilio. Ecce imperator
eminentissimus plus gratulabatur se de fuisse
ministrum quam terrenum habuisse imperi
um. Hinc ipse quia minister supernę uolun
tatis fuerat ab britanico mari usq; ad loca
orientis regnum dilatauit pacificum et qm
omnipotenti semetipsum subdidit cuncta.

hostilia bella quae sub eodem sunt gesta poten-
tialiter atque fideliter superavit. Constru-
ebat et amplis opibus xpi ditabat ecclesias
hinc ei superna gratia triumphales concessit
habere uictorias quia proculdubio sacri re-
tores quanto plus se regi regum humiliter
subiciunt. tanto magis ad gloriose dignitatis
eminentiam sublimiter ascendunt. Quis
autem non miretur quantos honores dño
prestitus salemon rependerit. postquam
regni sceptrum dō auctore suscepit
quam sapientissima deuotione templum
dñi construxerit atque mirifice ornaue-
rit. Quantas denique pacificas hostias dō ob-
tulit. hinc fructus deuotionis. Adq; orati-
onis preceptum. Sicut apparet eidem locutus ē
dicens. Audi uocationem tuam et deprecationem.

Gray Scale

22
tuam. quam dep̄catus es coram me. sc̄ificauit domū
hanc quam edificasti ut ponerem nomen meum ibi.
In sempiternum. Eterunt oculi mei. & cor meū
ibi cunctis diebus. Tu quoque si ambulaueris
coram me sicut ambula uit. pater tuus in simpli
citate cordis. & iniquitate. & feceris om̄a que
p̄cepit tibi. & legitimam meā. cuncta mea seruaue
ris. ponam thronum regitui sup̄ isrl̄ in sempiternū.

Sicut locutus sum dauid patri tuo dicens. Non au
feret² de genere tuo uir de solio isrl̄. Ita que si ille
rex salomon p̄fecta deuotione. p̄que construenda
domus restitit dñi tantum remunerationis gloriā
habere p̄meruit. Quam inestimabilem habebit
glorix palmam. si quidē amabilis rex sc̄m p̄
ornauerit ecclesiam. que est diuini sp̄s ale
tabernaculum. Sed hec que breuiter stilo p̄fati
sumus aliqua uer suum de decore concludam.

11 **Q**ui apud reges dignatus dno p^{re}sentat^{ur} **Ante**
se operat^{ur} ut ipse p^{ri}mus regat^{ur} quendi
una dispositio alios regere ordinat^{ur}.

Rex enim regendo vocatur. Tunc aut^{em} bene
nunc seuerat^{ur} appellari intelligat^{ur} quoniam
rationaliter gub^{er}nare non ignorat.

Rex itaque ut rex esset m^opere sciat^{ur} ut qui
iudicis bonis concupiscit imperare aliorumque
etiam dispoⁿit^{ur} corrigere. Ipse malum admittit
quod seuer^{us} malus corrigit^{ur} et bona que imperat
ante omⁿes implere contendit. Sex aut^{em} modis
bonus p^{re}tor se se laudabiliter regit. Primo qui
dum illi citas cogitationes animi seueritate
reprimat. Secundo dum salubria consilia tam ad su^{um}
quam ad populi utilitatem p^{er}trahat.

Tercio cum omnia & multa se unoxia manuum uerboru
solis profluere deinde. Quar^{ta} cum glorioso

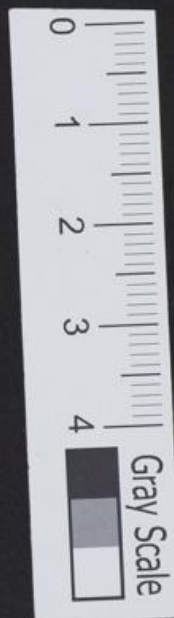

21
principum prudentiam simul & uerbis. Nec
non diuina scriptura eloqui super me & fau-
me. I. s. faucibus significet.

Quinto dum perniciose actionis omne dedecus
perpetrare expulseat.

Sexto vero cum quas sunt laudabilia si quis sunt
gloriosae dispositionis operum magnifica insigniter
ostendat ut qui uicarius conuoluto deuota fides sit
uoluntate. acutus coram populo sermone clarescat
& oportet. Quem de cetero trina obseruare regula.
et rorē salicet & ordinationē. Atque amorem
miserum uiculis pariter et mecum aut ordinatione
illius confare minime poterit. Ergo bene-
ficia & affabilitatem per uiculis ut diligatur.

Et opus si uindictas non propriis iniuriis. sed legi
di. si uidetur ut mecum aut. Hanc et oportet in suis
oculis humilem sicut scriptum est. Rectorem repositum.

noli ex tolli . sed esto nullis quasi unus ex ipsis .

Nec solum iustis hominibus, sed suorum corporis et animae
passionibus, dominari quatinus rectior iure queat
nuncupari . sicut quidam sapiens ait . recte qui
recte facit . quinon facit, non erit .

Sic ergo consilio prudentissimus . in sermone nunc
ut poscat ratio terribilis . sepius uero gratia dulcedi
nis affabilis . victor libidinis . victor superbiae
atque uesaniae ferocitatis . amicus bonorum .
inimicus tyrannorum . hostis criminum . hostis
viciorum . In bello cautissimus . In pace constan
tissimus . fidelibus promissionibus, probatissimus
diuinae humanis praeponeus . subiectos deter
rens a malo . Inuitans ad bonum . remunerans
copiose . Indulgentiae liberans . ex malis bonos .
ex bonis faciens optimos . Sic scilicet utilis rei
publicae . clementiae commendabilis . Omni

bonitate conspicuus. pietate. fortitudine.
castitate. iustitia praeclarus **TEXVS**
Uir optimus. & apice principali dignissim.
Di timorem semper praeculis habens. & se-
cundum omnipotentis decreta. iustae perpen-
sant ludicia. quidat salutem regib. & omnia
quaeumque uult facit in glo. et in terra. et in om-
ni creatura quia ipse. est dñs omnium. cui omne
genus flectit. celestium. et terrestrium. et in-
fernorum. In cuius manu est omnis potestas
in glo. et in terra. qui est rex regum. et spes glorie
iuste & pie dominatum.

111. **R**egnum huius seculi momentaneum uolubilis
rotae. Vertigini sapientes esse consimile iudicauer.

Nam sicut omnis rotae. Vertigo quae superiora habet.
modo deiecit. et quae deiecit sunt modo superius
extollit. Ita subito erectiones subito elisiones.

terrestribus gloriæ regni sustinet. Unde necue-
res. sed imaginarios & citius fugitivos honores
habet. Illud enim verum regnum est. quod
in sempiternum perdurat. Hoc enim quia transi-
torium est & caducum non ueritate sed quanda-
modo ceteri similitudine veri & permanentis
sempiterni ostendit. Sicut enim arcus & eluios
pinguis ornatus arcuato curuamine celeriter
refugit. Ita mirum secularis gloriæ dignitas.
quauis ad præsens ornata tamen est citius fugiua.
Qua itaque arte & quali industria quanta que
solicitudine hæc instabilitas. ad aliquam stabi-
litatis effigiem refrenatur. forte uero aut
armorum uoluntatis fortitudine. aut pacifica
tranquillitatis concordia terrestris regnum sta-
bilitatur. Sed rursus in ipsis armis bellorum
que fratribus grandis instabilitas inest cernitur.

25
^{interitus}
Quidem ^{interitus} incertus est magis quæ instabile
belli cū euentibz ubi nullus est laboriosi certis
certaminis exitus. nulla certa uictoria cū sepe
ab inferioribz sublimiores superantur.

Nonnunquam uero mater uictoris uet gentia mala
eueniunt cōaequalia. Et quis se p̄sumebat
habituos^f cū uictoriam utriq; in fine non habere
nisi calamitosam miseria. quanta quoque mala
subiecto nomine pacis p̄ueniunt: quis explicare
potest cū etiam illa pax quæ stabilis ac firma in
ter bonos. cū credebatur. inter dum p̄ praua
malorū consilia. inextinguias discordiarum tem
pestates transferatur. Unde & inordinis instabili
tas in pace transitoria uidetur. quid ergo aliud
restat. nisi ut corrigis ac tota spei fiducia non in
armorū hominum. q̄s fortitudine neque in pacis
transitoriae fallacia. sed in omnipotentis deum

fido non
pax

figatur. Quareignū quoddonauit siue in aduer-
sis. siue in prosperis. stabiliter nouit. Contraque princi-
pis & fidelis in ministerii regimine deuotio ipsi
non deserat. a quo tantum beneficium et gloriosum
ministerium donatum fuit. Ne forte ille summus
rector indignatus ab eo abstrahat beneficium quod
dederat si infidelem esse senserit. quē tanquam fi-
delem ministrum ordinauit. Nam si rex terrenus
a quo libet sibi infideli homine datam auferre ua-
let potestatem. alii quo tribuit quem si deliorem
esse comperit. Quanto magis sup̄nus uniuersorū
dominator. quem nullius perfidie nubila fallere
possunt. potens ē a reprobis sua abstrahere beneficia
aliis que prestat. quos idoneos sue voluntatis
ministros nouit esse. Unde & impius ille saul
rex isrl. priuatus fuit regno et uita. qm̄ neq; fide-
lis minister & cessauit coram dñō. At uero clauit

26
virum electum secundum cor suum omnipotens In
uenit. quem ob hoc in apicem regiae potestatis
sublimauit quia illum fidelem fore ministrum p̄sci
endo elegit. Itaque prudens rector: cor suum ⁱⁿ ocel
sā gratia stabilem recludat. sit transitorium regnum quod
ē ei commissum aliqua stabilitatis habere simili
tudine desiderat. et qm̄ iustus et misericors. ē
dñs cui cordis affectu debet inhorere. opera
misericordie multipliciter exhibeat ut multā
mercedis gloriā mereat. iustitiā diligat simul
Atque custodiat. In iusta uero atque maligna opera
in subiectis repudiet. ac laudabili zelo quae
ē secundum scientiā corrigat. quidum sit Indi
anus p̄ceptis stabilis. illius regnū magis magisq;
In hoc seculo ^{ad} stabilem et aeternā stabilitatis
gaudia sup̄no uiuamine perducatur.

1111 **O**mnis autē regia potestas quae ad utilitatem

Religio
Sapientia

rei publice diuinitus est constituta. Non tam
caducus opib; ac terreferi fortitudine. quā sapien
tia cultu quæ diuino ē exornanda. qm̄ paul du
bio tunc populus prouideret consiliu gubernari
bitur. aduersus aru dñō ppetuū profligabunt
procurat. regnūq; conseruabitur. si regia sub
limitas religione et sapientia pernetur. namq;
hominib; naturam. dñs hanc ē uoluit. uetula
rionterū ipse homo cupidus et appetens esset.
religionis et sapientis. Est autē religiosa sapien
tia saluberrimū decus deuotarum lumen.
animarum. celestis donum & gaudiū sine fine
mansurum. Qui ergo uult glorioser regere
ac sapienter populum gubernare. et uehement
in consiliis ē ad dñō postulet sapientiam quidat
omnib; afflictiō et non inpperat ipsam que
sapientia studioso labore simul et amore

perquirat quatinus ^{et} congruat illud qd scriptum est.

Beatus est qui inuenit sapientiam & qui affluat
prudentiam. Ceteraque quae inluendabilibus sapi-
entiae describuntur. Ille itaque rector vere beatus
est celebrandus qui splendore illuminatur sapientiae
quae est fons consiliorum. fons sacrae religionis.

Corona principum origo uirtutum. in cuius con-
paratione omnes p[er] ciosarum claritatis gemmarum
vilescunt. Haec cautissima est uicinis. mira-
bilis in eloquiis. magnifica in operibus. fortis in ad-
uersis. temperans in prosperis. oculo sa in iudiciis.

Haec suos amatores celesti gratia uenustat. & tanquam
siderum firmamentum eos deum clarificat. sicut
scriptum est. Iusti fulgebunt quasi stelle. & in-
tellectus quasi firmamentum.

Hierusalem prae cunctis terrarum regio sublimis
uit quia illa dilex ab adolescentia sua.

Examinator factus ē. decoris eius. Unde sicut in
regnorum libris legitur. Ipsi apparuit dñs sale-
moni. p̄ somnium nocte dicens. Postula quod uis
ut dem tibi. A quo cū salomon cū esset puer. cor-
dace postulare. ut iudicare posset populum dñi
et discernere inter malum et bonum.

Itale responsū ad dñō p̄cepit. quia postulasti uerbum
et non petisti tibi diēs multos nec diuitias aut animas
inimicorum tuorum. sed postulasti tibi sapiētiam
addis et nō dūm iudicium. et cōfecisti tibi secundum
sermōem tuos. et dedi tibi cor sapiens et intelligens
ut uerū ut nullus ante te similis tibi fuerit neq̄
resurrecturus sit. Sed et hęc quę non postulasti
dedi tibi. diuitias scilicet et gloriā. ut nemo fuerit
similis tui in regib; cunctis retro dieb;

Si autem ambula ueris in uis meis. et cūstodieris
p̄cepta mea et mōdata mea sicut ambulaueris.

Gray Scale

28
dauid pater tuus longos faciam dies tuos.

O quam ineffabile est diuine largimenti ungrate. *Largimētu*
quae sine tuo corde et pia mentione poscitur plus
donat quam quod rogatur. *Largiora q̄ postea p̄bet dona*

Ecce rex salomon non aurum non argentum non alias
opes terrenas sed sapientie gazas poposcit adire.

At quasi pium receposula uerat. duplum accepit.

Nam non solum ditatus est sapientia sed et sublimatus
est in dicta regni glia. Unde regi b̄ ierix egregium
datur exemplum. quatinus spū alia dona plus
quam carnalia pio desiderio ab omnipotenti exoptant.
sicut felicitate in hoc seculo regnare desiderant.

Debet igitur amabilem dō principem discendi habere
voluntatem. desideriumque celestium.

Sed non uere eccor habet in manu di. et regnum cum
pace multis uinorum. curriculis fauente domino
gubernabit ::

V **R**EX pius et sapiens tribus modis regendi ministerii
gerit. Nam primo seipsum. quomodo in superio-
ribus ostendimus. Secundo uxorem propriam et li-
beros suosque domesticos. Tercio populum sibi com-
mune rationabili et glorioso moderamine regere debet.

Bonum itaque principem non solum sibi nec dominari
oportet dum animas deducit et quae bona sunt eligit
et infirmius tenet. Sed etiam alios sibi conuincit
ores uxorem uidelicet. liberos atque domesticos. pui-
dis sollicitudine ac familiari caritate gubernare.

Hoc autem faciens duplicem thesaurizat sibi glorie
palmam ut dum in se bonus. et sic sit alios sibi conuincit
et bonos faciat. et sic. ut etiam in istam quia ait.

Cum scio scis etis. et cum uero innocente inno censuris etis.

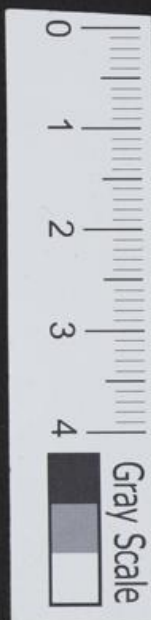
Non enim sufficit propriam habere honestatem nisi
pudice et castis coniugis. nec non etiam filiorum
et comitum. ac minus trium pudore decoretur.

Gray Scale

Dicente dauid: Ambulans in via immaculata:
 hic mihi munus dabat. Nam sicut liliū agri
 aliorum holerum ac uolarum multiplici pul
 chritudine vtius taxat & sicut luna stellarū
 splendore arcum firmamentum gratius emicat.
 Itanimirum rex iustus & sapiens. aliorum soci
 etate bonorum perornatur. Is ergo per spicaciter
 procuret ut non solum nobilem pulchram ac di
 uitem sed & castam prudentem quoque atque
 in suis uiracibus morigeram habeat coniugem.

Nam quantum coniunx iure ē coniunctior. tan
 tum aut felle mellea sit noxia. aut morum
 dulcedine mellea. Ut enim mulier inepta.
 domus est ruina. Diuitiarum defectio. in quo
 rum saturatio. Omnium malorum & uitiorum
 commoratio. que diuer sis sup stationibus. uidetur
 exterius ornari. Internam uero suae pulcritudinis

·dinem · nescit decorare · Quem diligit hodie ·
·odit in castano · Et sicut quidam ait ·

Naufragum rerum ē mulier malefida marito ·

Ita contrario · Casta et prudens mulier utilib;
reb; disciplinabiliter intendens · humilifacit · bi
lanique sermone pacifice liberos et familiā regit ·
proque uirifiliat · sinceris se fuerit · suam animam
opponit morti · Aediuias quæ sunt maritui
cum bonafama custodit · quæ amicus eius heri ·
Idem et amicus hodie · fit ergo ipsa diuiciarum
deductio · et domus confirmatio · uirioe uirtutes ·
familie pulcritudo · omniumque uirtutum
congregatio · Talem autē deceat non solum uirum suo
casta copulacōe coniugam et subditā · sed pietatis
et scie conuersationis semper ostendere formā ·
et prudentium consiliorum eē repticem · sicut

et ^sptuac · enumper suasionē male coniugis damnosa nascunt

Gray Scale

30
pericula. Ita prudentis uxoris consilio multa
proueniunt uitalia que sunt omnipotenti bene
placita. Unde et apostolus ait. Quia uir infide-
lis saluabitur per mulierem fidelem. Nec solum
infideles. sed etiam sancti et orthodoxi principes mira-
bilem sepe in uxoribus perpendant et auscul-
tant prudentiam. non sexum fragilem conside-
rant. sed fructus bonorum consiliorum carpen-
tes. Unde et de gloriosi imperatoris theodosii
uenerabili coniuge nomine placilla refertur
quod ipse princeps dum in se bonus et iustus et
sapiens erat. habebat et aliam utilitatis occa-
sionem per quam de bonis operibus triumpharet.
Coniux enim eius diuinas leges cum sepius admo-
nebat. se ipsam tamen perfecte prius erudiens.
non enim regni fastigium eleuata est. sed potius
diuino amore succensa.

Beneficiū nūque magnitudo manus ei desiderium
bene factoris adhibebat. Repente namque uenit
ad pur peram. Cladorum atque debiliū
maximā habebat curā. non seruis non alius mi-
nistris utens. sed per semetipsam agens. & ad
eorum habitacula ueniens. & unicuique quod op-
haberet praebens. Sic & iam per ecclesiarum
xenodochia discurrens suis manib. ministrabat
infirmis. ollas eorum tergens. ius gustans. offerens
codexaria. panem frangens. cibosq. ministrans.
calicem deluens. & alia cuncta faciens. quae
seruis et ministris mos est sollempnit. operari.
His autē quae am de reb. talib. nitebantur
phibere dicebat. Aurum distribuere
opus imperii est. Ego autem pro imperio
hoc opus offero. bona mihi omnia conferent.
Nam uiros sua sepe dicebat. Oportet te sepe

communi huius laud

Gray Scale

manite cogitare quid dudum fuisti quid mo-
dosus. Nec si semper cognaueris ingratius
benefactori noneris. sed ut per te quod sus-
cepisti legaliter gubernabis. et charum reueren-
tiam auctorem. His ergo sermonibus uelut
optimam quandam utilitatem. uirtutis que
habundantiam coniugisuo offerrebat.

VI. Inhumanis rebus nulla quidem ars iudicium
difficilior est. quam inter turba lentas sumas
tempestatum huius seculi pcellas bene impe-
rare. et prouideri publicam gubernare.

Set hec ars cum ad finem perfectionis peruenit
cum ipsa res publica prudens. et optimos con-
siliarios habet. Trina autem regula in consiliis

^c prima est obseruanda. Prima quidem ut diuina con-
silia preponantur humanis. Cum hoc dicit
magis oportet. quam hominibus:

Regula
consiliorum

Si quis ergo nauim reipublice tanquam boni
gubernator regere feliciter disponit et exoptat.

Optimam consilia quæ in sacris eloquiis sunt
propalata non negligeret custodiat.

2^a regl^a ^{consiliorum} **S**ecunda uero iustorum est regula quatinus pru-
dus rector non tam in suo quam in suorum pruden-
tissimorum imitatur consilio. Unde illa in
omni imperatoris præcipua semper in consiliis fuit
H sententia. Aequius est ut ego tot talium amicorum
consilium sequar, quam ut tot tales amici meam
unius uoluntatem sequantur.

Salemone quoque hoc ipsum testatur quia.

Dissipantur cogitationes ubi non est consilium.

Ubi uero plurimi sunt consilarii confirmantur.

Et tertius salus ubi multa consilia sunt. Nam pru-
dens prudentes in consilium uocat et sine
eorum consilio nihil facit. Stultus uero

Gray Scale

in semet ipso cogitat. et quod sine consilio aliorum
 cito uult facit. Porro tertia norma in consiliis ^{3^a regula}
 est obauenda. ne bonus rector dolosos & per
 nitiosos habeat consiliarios. Quis enim de
 bet in consiliis malignantium confidere?
 Nam sicut uallis per campos. & laquei in plateis
 & pedice ubi non putantur pedes aliorum
 retinent. Ita impiorum consilia felle nequi
 tie permixta. iustis & suis itineribus male
 impediunt. Sicut enim boni consiliarii
 sursum rem publicam erigunt. sic mali de
 orsum ruinosam calamitatem precipitant.
 Tales ergo repudiandi sunt consiliarii atque
 omnimodis detestandi. quia numquam
 circa principem terrenum deuotierunt
 qui dei precepta male conuersando contem
 nunt. Cui enim possunt esse boni qui sibi

sunt mali. Sed sicut omnipotentis di salu-
berrima deuulganda sunt consilia atq-
praecepta. Ita nonnumquam prudentiu
rektorum. ab hostib. sunt occultanda cōsilia.
Siquidem in re publica nulla sunt meliora
consilia: quam illa quae ignora uerit
aduersarius. et enim securum iter agit
quod agendum hostes minime suspicantur.
Duo uero maxime contraria sunt consilio.
festinatio & irre. Nam ira obcecat animū
neutrale uidet consilium & quomodo lon-
ga consilia poenitentia non habent. sic econ-
tra festinata consilia plerumq. labuntur.
Tunc autē praecipue consilium ad prosperi-
tatis euentum p. ducitur. cum regia fidu-
cia in omnipotentis auxilio figitur.
Vnde uero post dñi bona prodeunt consilia.

Gray Scale

35
nisi fidelibus et optimis amicis qui promerentur
superna illustrari gratia ut non errent in
consilio quorum prouida deuotione
diuina inspirante clementia sepe salubris
consilii botrus carpitur. Absit uero ut crudeles
tyrannos tanquam Infestos dracones bonus
habeat princeps amicos quod pantheris exem
plo animalis astringitur. Siquidem panther
genus quadrupedis est et ut fisci perhibent
omnium animalium amicus excepto dracone.
| Illos itaque amicitiam habeat quos probos
esse cognoscit. Qui sunt autem boni amici nisi
illi qui sunt sci ac uenerabiles non maligni
non furaces non factiosi non callidi non ad
malum consentientes non bonorum inimici
non libidinosi neque crudeles non circumuen
tores sui principis sed sci continentes religiosi.

amatores principis sui. et qui de illo nec
ipsi rident. nec sui esse uolunt. qui
neque mentiuntur. nec fingunt et num
quam decipiunt. sed ueraces. sobrii. pru
dentes. atque in omnibus suo principi fide
les. Talibus itaque personis salua efficitur
res publica: pii que regnatoris fama crescit
et gloria.

VII

Nunc autem ordo exposit. ut de malis etiam prin
cipibus aliqua nos breuiter perstringamus.
Quoniam de bonis quaedam utilia scepseris que rei pub
lice necessaria diximus: ubi primo queritur
que causa etiam ex bonis malos principes faciat
ad quod dicendum. iam primum regalis licentia.
Deinde rerum copia: cum ipsa abundantia rerum
causa malorum fiat. Amici preterea improbi.
satellites detestandi. eunuchi uariissimi.

aulici. uel stulti. uel detestabiles. per quos
 omnes etiam in illo dominatore qui uidebatur
 bonus esse nascitur. obliuio mandatorum dī.
 Postremo quod negari non potest rerum publica
 rum ignorantia. Hinc colligunt se quatuor
 uel quinque atque unum consilium ad decipien
 dum imperatorem seu regem capiunt. dicunt
 quid probandum sit. imperator quidam clausus
 est uera non nouit. Cogitur hoc tantum scire
 quod illi locuntur. facit iudices quos fieri non
 oportet. Amouet a re publica quos debeat
 optinere. Unde etiam bonus et cautus et op
 timus uenditur imperator. qui hoc ipso miser
 efficitur. cum apud ipsum uera reticeantur.
 Hinc sepe tumultuosa Indisciplinatio et li
 cultrix pietas et ueritas opprimitur. Cum mul
 tum derogatio praeualeat. quando derogatores

creduntur fide digni quos gemina pestis cor-
rumpit acerbissima. Amor uidelicet falsitatis.
et odium ueritatis.

VIII **M**odo consequens esse uidetur quatinus de
impiis rectoribus non nulla disseramus. Ut
agnita illorum malitia. et pessimo in hoc secu-
lo sine perpetua quedam natione. qui prudens
est rector. a malis operibus se abstinendo cau-
tior et melior fiat. atque summo benefac-
tori placere magnopere procurret. Quid
sunt autem impii reges nisi maiores terrarum
latrones. feroces ut leones. rabidi sicut ursi.
de quibus scriptum est. leo rugiens et ursus
esuriens. princeps impius super populum
pauperem. Rex siquidem impius tamquam
leoni personam habens ad omne responsum
aceriter uerbum nequam sine prudentium

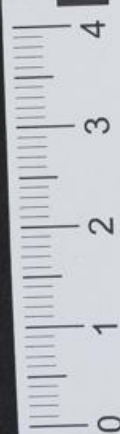

consilio cum omni malitia profert. Bonos
 humilians. malos exaltans. cuius dies adbre-
 uiantur. et eius memoria cum sonitu peribit.
 Peccauit enim plusquam potuit. Tales itaq;
 sunt amici malorum inimici bonorum. serui
 libidinis et auaritię. serui totius nequitię.
 ministri diaboli. semper laborantes. ac nihil
 facientes. gurgites humani generis miserę.
 pabula aeternę gehennę. ut cedrus subito
 exaltati. sed in profunda tartari mox præcipi-
 tati. Hinc psalmista dicit. Uidi impium
 super exaltatum et eleuatum ut cedrus
 libani. Et transiit et ecce non erat. et que-
 siui eum et non est inuentus locus eius. Florent
 enim sicut holera et foenum agri. quod hodie
 cum speciositate oritur. et in crastino ardescens
 non repperitur. De quibus per prophetam dicitur.

Ipsi regnauerunt et non ex me. Principes exstiterunt et ego ignoravi. Quineque recta et regia uia sciunt seu uolunt Incedere. Sed ad dexteram sinistramque norunt declinare. quibus competit illud quod per esaiam dñs loquitur dicens. Dereliquerunt dñm sabaoth et ambulauerunt per uias distortas. Dolosi in consiliis. atroces et mendosi In uerbis maligni. In operibus quorum finiserit secundum opera eorum. De quibus per eundem prophetam dicitur. Dñs exercituum cogitauit hoc. ut detraheret superbiam omnis gloriæ. et ad ignominiam deduceret omnes Inclitos terræ. Sed et beatus iob. laus inquit impiorum breuis est. et gloria hipocritæ est In star puncti. Haec et enim uita temporalis In comparatione aeternitatis. minimo puncto comparatur. Uae autem illis qui pro paruo puncto presentis felicitatis.

Gray Scale

uendunt aeternam gloriam beatitudinis.
 Quanta uero pereosdem subditos mala uel ipsos
 rectores ultio diuina consequitur. non est nostrae
 facultatis enarrare. sed pauca de multis placet
 in manifestum pro palare. Regis faraonis impie-
 tas. quae excordis duritia inoleuerat. sibi suisque
 aegyptiis. decem plagas intulit. Atque insuper
 rubro mari. tartareiue acherontis imo. ipsum
 suosque submersit. Antiochum et herodem
 ac pontium pilatum quis nesciat quanta destricti
 ludicis ultio pertulit. Quid dicam denerone.
 Igea. et impiissimo iuliano aliisque eorum in
 nequitia consimilibus. nonne omnes cum suis se-
 quacibus post mortem pessimam. os inferni deuo-
 rauit. Sed ut innumeros praeter eam theodoricu
 crudelissimi regis de hoc saeculo exitum infelicem
 explicabo. quicum esset arriani sectator perfidius.

ac bonorum Insecutor xpianorum. Postremo sicut
cuidam scō uiro reuelatum fuerat inter iohan
nem papam. et simmachum patricium discinctus
atque discalciatus. et iunctis manibus deductus
In uulcani ollam iactatus est. Nam quia iohan
nem papam affligendo incustodia occidit.

S ymmachum quoque patricium ferro trucidauit.
ab illis in ignem missus apparuit. quos In hac uita
iniuste iudicauit. O quam destituta et iusta sunt
omnipotentis iudicia. cuius disponente nutu digna
ultio. In mitem secuta est tyrannum. Nam qui seruus
dñi. Iniuste transitoriam mortem intulit. dupli
ci morte corporis et animę lusse disperit.

Quia alios presentis uita spoliauerat. ipse tam mo
mentanea quam aeterna uita. spoliatus fuit.

I dem itaq; geminum pergit ministerium. Nam
sibi gehennę supplicium ubi cruciabitur In scula.

Gray Scale

seculorum. Scis uero supernę glorię palmam
administrauit. Iniuste iudicati sunt. repente
coronati. atque iudices a dño contra crudelem
tirannum transmissi. At uero iniuste iudi
cans. fit subito iudicatus. atq; æternę damna
tionis flāmis addictus. quam re nimis terribile
exemplum pro ponitur. ne terrę potentes seruos
dñi persequantur. quos ualido uirtutis suę bra
chia dñs omnipotens ulciscitur. Sed hæc de repro
bis dicta sunt rectoribus. nunc ad potiora stilo
consequenti transeamus.

VIII **S**eptem speciosiora sunt. alijs creaturis dñi ut sapientes
ferunt. Cælum innubiale quando argenteo
colori mirabili similitudine comparatur. Sol in
uirtute sua quando reciprocis cursibus in splen
dore glorię suę habitatores mundi in lumi
nat. Luna in integritate nudataque facie.

nubibus recedentibus. quando proprio cursu solis
uestigia Inuestigat. Ager fructuosus. quando
diuersis floribus nodisque crispantibus depingitur.
Varietas maris. quando serenitas celi. nubiumque
placidis fluctibus Inlitoribus. personans pulcherr
me ostenditur. chorus iustorum in una fide
habitantium. Rex pacificus in gloria regni sui.
quando in aula regia ostensis muneribus donisque
traditis multa beneficia prestat. Rex etenim
iustus et pacificus leta facie bona diuidit. et unius
cuiusque causam diligenter meditatur et infirmos
et pauperes populi non despicienti. Cum seniorum
et prudentium consilio et iudicio. uera iudicia loquitur.
malos humilians. bonosque exaltans. dies eius cum
gloria extendentur. et eius memoria In aeternum
manebit. princeps pacificus tamquam floridus. et
ferulifolius est. in proximo paradysus et quasi uinea

honestas copiosum abundas fructum omnem asplendo
re conspectus sui conturbans discordiam. qui
dum pacem in aula sue mentis amplectitur. procul
dubio mansionem pręparat xp̄o. quia xp̄e pax est.
et in pace requiescere cupit. porro ubi pax est.
In disputationibus ueritas. et in operibus Inius
ticia Inuenitur. Sicut ergo prouidus guber
nator. procellosi maris pericula aridente tem
poris serenitate euadere nititur. sic rector
pacificus serena mentis tranquillitate. ac pacis
concordia impetus discordiarum sedula deli
beratione compescere meditatur. Quem tri
nam pacis regulam conseruare oportet. Hoc
est supra se. In se. Iuxta se. quia erga dñ. et
In seipso. et circa proximos debet esse pacificus.
Tantum est enim pacis bonum. ut etiam In rebus
terrenis atque mortalibus nihil gratius soleat.

audiri. nihil desiderabilius concupisci. nihil postre-
mo possit melius Inueniri. Fructus autem pacifice
mentis est. erga subiectos. et amicos. benignam
ostendere misericordiam simul et clementiam.
quibus uirtutibus. tam pius regnator quam
eius regnum gloriose conseruatur. Tertante
salemone qui ait. Misericordia et ueritas
custodiunt regem et roborabitur clementia
thronus eius. Non enim quicquam est. quod
bonum rectorem melius populo fauorabilem
atque amabilem commendet quam clementia
et pacifica serenitas. Hæc ut alios causa breui-
tatis omittam. augustum cesarem fecit celeberr-
mum. Hæc antoninos. magnum quoque constan-
tinum. theodosios. cæterosque magnificos prin-
cipes sublimiter beatificauit. Eadem quoque
magnum karolum. Inter cetera uirtutum insignia.

Gray Scale

33
in sacratissimum prae ceteris terrarum principibus
augustum dedicauit. Haec bluduuium piissimū
adornauit imperatorem. Et quid plura referam
certe serenissima pietatis clementia gloriosos prin-
cipes et glorificauit. In terra et consortes scōrum
collocauit. In celo. Quippe ^{qui} cum non solum sua
sed et totos semetipsos omnipotenti dederunt.
Nihil autem abiusto et pio rege donandum est
nisi quod sit beneficium. Beneficium autem
si aliquam mercedis remunerationem. In hoc
saeculo refertur. interit atque finitur. Nec enim
possumus id habere integrum. cuius precium
nobis persolutum est. Unde non tam beneficium
sed potius commercium dicenda est talis largitio.
Danda sunt uero beneficia quae data boni principis
famam. pietatem quae et iustitiam non ledunt.
iuxta dignitates personarum et utilitates rerum.

A

non secundum cupiditates accipientium: qui
facile sibi met denegant: quia quod difficile.
aut impossibile est. improbe. atque atrociter
exposcunt. Unde nerua imperator dicebat.

Amici cum se mereri omnia præsument. si
quicquam non extorserint. atrociores fiunt.
In omnibus itaque largitionibus temperabilis
seruanda est. mensura rectaque. In domino
re. Intentio. ut pro salute rei publice et scilicet
utilitate ecclesiarum proque ecclesiis in deputatione
gloriae. bonis melioribus. optimis cuncta perse
reni principis munificentiam distribuamus.

X Sed inter haec illud quoque sciendum est quoniam
ut sapientes perhibent. sunt octo columnae
quae fortiter regnum iusti regis sustentant.
Prima columna ueritas est. In omnibus rebus
regalibus. Secunda columna patientia In omni

negotio. Tertia largitas in muneribus.
Quarta pericia sibilitas seu affabilitas in uerbis.
Quinta malorum correctio atque contritio.
Sexta bonorum amicitia atque exaltatio.
Septima columna leuitas tributi in populos.
Octaua æquitas iudicii. Interdiuites et paupere.
Hæc sunt itaque octo columnæ quæ regnum
iusti principis et in hoc sæculo stabiliant. atque
ad æternæ stabilitatem gloriæ perducunt.

XI Cum itaque his octo columnis regiæ potestatis
eminentia fulciatur. debeat amabilem dō rectorē
causam sui personalem. utilitatibus postponere
ecclesiasticis. ut in quantum memor est benefici
orum dī quæ illi superna gratia concessit.
In tantum benefici largitorem honoret.
Tunc uero honorare altissimum bonus princeps
cognoscitur. cum illorum qui laborant in agn

dominico tamquam magni regis dispensatorum
ad iuctor et protector efficiatur. Certum namque
est quod tanto propitius causas terreni principis
omnipotens sua pietate disponet. quanto de sua
scilicet uidelicet ecclesie causa illum sollicitum esse
uiderit. Itaque prouidus rector studeat facere
que deo sunt beneplacita. si ipse desiderat ut deus
faciat que sunt illi prospera et gloriosa. isque
diligenti cura solliciter prouideat. quatinus
sibi no dales conuentus. per singulos annos bis. uel
ter. fieri lubeat. ut quod ad uerum dei cultum
pertinet. quod ad ecclesiarum ipsius reuerentiam.
et quod ad honorem pertinere cognoscatur sacer
dotum. uel quid contra mandata domini gestum sit
In ipso reuerendo atque unanimo discutiatur
conuentu. ut quicquid beneficit actum corro
boretur. Siqua uero sunt male gesta. in melius.

Gray Scale

47
corrigan- tur. Ubi et ipsi ecclesiarum prepositi
oportet ut inuestigentur. qualiter suis ministe-
riis fungantur. uel quomodo plebem sibi commissam
tam celesti informant doctrina quam scæ con-
uersationis imbuant exemplo. quæ omnia si
cum pacis unanimitate et canonica iusticia
supraliter pertractantur. fructuosa utilitas scæ
ecclesiæ gignitur. ac reuerendi rectoris cuius beni-
uola deliberatione simul et auctoritate hæc
aguntur. magni seminarium meriti propagatur.
Nam pretiosa religiosi principis est corona scæ e-
piscoporum consilium. In quo famosissimus
magnus uidelicet constantinus imperator exul-
tans in dño gloriabatur. qui collectos ex omni-
bus fere gentibus quæ sub celo sunt quibus xpi
predicatum est euangelium uiros sacratissimos
plus quam trecentos epōs tam doctrina quam

mira culis coruscantes. propter catholica
discussionem fidei In unum. hoc est nice
num congregavit concilium. Unde ethue
usque mos xpianus Inoleuit. ut apud
omnes orthodoxos ecclesiarum principes.
sinodales fieri conuentus decernantur.
propter necessarias scē dī ecclē utilita
tes quę non nisi sinodalibus Inuestigan
concluis. atque canonicis definiti sanc
tionibus debent. Unde cautum ethumi
lem et ualde circum spectum oportet.
esse regem. ne quicquam de negotiis sede
siasticis ludicare presumat. antequam
sinodalia statuta cognoscat. Siqui
dem. ecclesiastica iudicia. ualde sunt
coram dō periculosa. nisi cum maxima
proferantur iusticia. Precipue si per

calumniosos accusatores et mendosos testes
qui innocentes sunt examinentur absen-
tes. quod est xpianitatis alienum. Unde
et illud In euangelio legitur. Numquid
lex nostra iudicat hominem nisi audierit
ab ipso prius et cognouerit quid faciat
¶ Ius itaque rector tamquam luminosa
pupilla. primo quod iustum et legitimum
est. secundum canonicas scōrum episcopo-
rum sanctiones perspicaciter attendat.
Dehinc consensum atque auctoritatis
ad mimiculum. hisque sunt uera et iusta
adhibeat. perse uero nullatenus de talibus
præ iudicium faciat. ne forte errando ante
conspectum dñi culpam aliquam detesta-
bilem incurrat. Unde uenerabilis memo-
ria ualentianus imperator. cum a scīs

episcopis rogaretur. quatinus dignaretur
ad emendationem sacri dogmatis Interesse.
Mihi Inquit cum minimus de populo sim.
fas non est talia perscrutari. Uerum sacer
dotes quibus hæc cura est. apud semetipsos
congregentur. ubi uoluerint. et hæc qui
dem dicebat imperator. tam uirtute hu
militatis præditus. quam di timore munitus.
ne forte offenderet altissimum. si suam pro
prium portionibus prætulisset sententiam.
Hoc ipsum fecit ut prædixi magnificus. et
sapientissimus imperator constantinus.
non in sua sed in scõr prudentia et sapientia
que episcoporum confidens. Hoc beatus
louianus dõ amabilis princeps. fide incon
cussa seruauit. qui dum hostis esset arianis
perfidis. atque sectator niceni decretorũ

43
concilii. ex momentanea terrestri Imperii
fastigio. deterni sibi gloriam regni comparauit.
Quid referam de duobus sacratissimis diuina
prestante gratia imperatoribus theodosius.
qui in tantum omnipotenti placuerunt.
ut regias purpuras sceptris quoque et
apicem imperatorie dignitatis diuinis
preceptis et canonicis institutis dñō in
spirante subderent. ac pium zelum erga
dī ecclesias indefessa caritate semper
haberent. Unde illos uniuersorum dñs
sublimauit in terris. et post presentis
gloriam felicitatis tamquam dilectos sibi
ministros in æternum beatificat in celis.
Sed si quis est tantorum æmulus gloriæ
principum. si quis xpīanus rector feliciter
et gloriose in hoc sæculo regnare desiderat.

et ad palmam sempiternę beatitudinis
peruenire contendit. illorum fidelissimam
erga cultum omnipotentis imitetur deuo
tionem. seque beniuolum. clementem. In
iustis destrictum. In cordis humilitate
mansuetum. In uisceribus misericordie
compotentem. In largitate munificum.
In zelo quę secundum dñm est. fulmineum
circa dī ecclesiam sollerter exhibeat.
Si in consortio supernorum ciuium. cum
scīs et iustis rectoribus regnare perenniter
procurat.

XII **O**portet autem modestum dominatorem.
pondere humilitatis et oboedientię
uirtute fieri pręditum. ut uirtutes humi
littatem uidelicet atque oboedientiam
quas ipse in subiectis diligit in seipso

64
-recognoscat. Itaq; si contigerit ut a pruden-
tibus reprehendatur. se quidem reprehen-
sibilem esse acriter doleat. Acptinus ad
poenitentiae medicamenta currere festi-
net. & quilibenter peccauerit uirgam
correctionis libenter atq; grater
accipiat. & prius quam creator manum
suam adferendum excutiat. de correc-
tione commissi sceleris summo opere studeat.
netam postmodum acrius destrictus iudex
feriat. quantum diutius & clementer ex-
pectat. pre occupet faciem dñi Inconfes-
sione. Siquis regni gubernator In abscon-
so peccauit uel publico. quomodo de scō
rege. & ppheta dauid legitur. quicum
post stuprum In bechabee. & homicidium
commissum In urian. & theum. p nathan rep.

henderetur prophetam. Non erat repre-
hensori indignatus. sed sibi met suum
recognoscens peccatum iam fuerat iratus.
& qui post culpam hilarescebat p^{ro}stratus.
seipsum p^{ro} amarā defleuit penitentiam.
Hinc lacrimis ueniam p^{ro}meruit. qui corā
d^{omi}no grauiā scelera commisit. & ex fonte
lacrimarum uenit ad manipulos gaudiorū.
sicut ipse alibi dicit. Qui seminant in
lacrimis. In exultatione metent. & c.
Sed et illud qd de gloriosi principis theo-
dosii admiranda humilitate atq po-
tentia traditur. nec p^{re}tereundum
esse uidet^{ur}. Qui cū iniustā multorū miliū
necē mediolanū ueniss^{et}. et sollēnit^{er} in sacru
uoluiss^{et} intrare templum. eis cōambrosius
huiusmodi clade plenā ualde gemitibus

45
audiens occurrit foris. Adianuas. Vngredi
entem his sermonib. A sacri liminis Incessu
phibuit. Nescis Imperator perpetrare
acte necis quanta sit magnitudo. neque
post causa tantis furoris mentis mole pre
sumptionis agnoscat. sed forte recognitionem
peccati prohibent. potestas imperii quibus
igitur oculis aspicias communis dñi templum.
quibus palpabis pedibus sem illius pauperum
quomodo manus extendes de quibus adhuc san
guis stillat. Iniustus. quomodo huiusmodi ma
nibus suscipies sem dñi corpus. qua presump
tione ore tuo poculum sanguinis pretiosi
percipies. dum furore sermonum tantus
Iniuste sit sanguis effusus. Recede igitur
recede. nescitundo peccato priorem nequi
tiam augere contendas. Suscipe unculum.

quod omnium dñs nunc ligauit. Est enim
medicina maxima sanitatis. His sermonibus
imperator obediens erat enim diuinis eruditi
onibus enutritus et aperte sciens quæ sunt
propria sacerdotum quæ regum gement et
deflent ad regalia remeant. cumque octo
mensium continua transissent tempora pro
pinquauit natiuitatis saluatoris nostri festiui
tas imperator autem lamentationibus assiduus
in palatio residens continuas lacrimas incessa
biliter expendebat. Ingressus autem rusinus
tunc magister et singularem apud principem
fiduciam habens et uidens principem in lamen
tatione prostratum accessit ut lacrimarum
causas inquireret. At ille amarissime inge
miscens et uehementius lacrimas fundens.
Tu inquit rusine ludis et mea mala non sentis.

Gray Scale

4

3

2

1

0

46
Ego autem lamento et gemo calamitatem
meam quia seruis quidem et mendicantibus.
aperta sunt templa dī. et proprium dominum
ingredientes libenter exorant. mihi uero in
gredere ad eum non est. Insuper etiam clau
sisunt caeli. Hac dicens uerba singula singul
tibus irrumpebat. quem cum idem rufinus
beato reconciliare ambrosio persuaderet
neque tamen potuit. Hac imperator in me
dia iam platea cognoscens. pergo inquit et
iustas in facie suscipio contumelias. cumque
ad sacra limina peruenisset in scām quidem
basilicam non praesumpsit intrare. sed ueniens
ad antistitem. et inueniens eum in salutorio
residentem. supplicabat ut eius uincula resol
ueret. At ille tyrannicam dicebat eius esse
praesentiam. et contra dñm uisitare theodosium.

eiusque calcare leges. Utrum imperator. non
inquit insurgo aduersus ecclesiasticas sanctiones.
neque inique Ingre di limina sacra contendo. sed
te soluere mea uincula depono. et communis
dñi pro me exorare clementiam. Nec mihi ia
nuam claudi. quam cunctis poenitentiam agen
tibus dñs noster aperuit. Tunc antistes quam
inquit poenitentiam ostendisti post tantas
iniquitates. quibus medicamentibus Incurabilia
uulnera plagasq. curasti. At imperator.
Tuum inquit opus est. & docere et medicami
na temperare. meum uero oblata suscipere.
Quibus uerbis imperatoris auditis que illi
us humilitatem atq; ipsum spontaneam
penitentis suscipere afflictionem mon
strabat. scilicet Ambrosius salutarem ei
medicinam tantorum uulnerum adpo

Gray Scale

īperatōe

suit. quę percepta magnas gratias referē
bat. Tali ergo tantaque et p̄sul et imperator
uirtute clarebant. quorum opus ualde fuit
admirabile. illius fiducia huius autem oboe
dientia. Illius zeli feruor huius fidei puritas.
Porro regulas pietatis quas a magno sacerdote
percepit. etiam reuersus Inconstantinopolitana
urbeseruauit. Nam dum festiuitatis tempore
ad ecclesiam processisset. oblati in altare
muneribus. mox egressus est. Cumque nec
tareus p̄sul ecclesię mandasset curintus
stare noluisse. mandauit princeps. uix Inquit
potui discere quę differentia sit imperatoris
et sacerdotis. uix enim ueritatis Inueni magistrū.
Ambrosium namque solum noui uocari digne
pontificem. Tantum itaque prodest Increpa
tio auro uirtutibus florente prolata. Unde

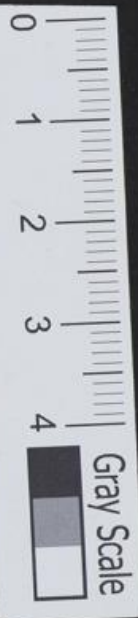
perspicuum est qm̄ decet bonos et pios rec-
tores salubres amittum. quasi spūalium
medicorum humiliter et libenter auscultare
correctiones. Testante salemone qui ait.

In auris aurea. et margaritum fulgens. qui arguit
sapientem et aurem oboedientem. Melius est
enim a sapiente corripī. quam stultorum adola-
tione decipi. Nam si nostrorum uulnera cor-
porum a medicis sananda uehementer deside-
ramus et in presentia medicorum eadem osten-
dere non erubescimus. et in dolore medicinę
spe salutis oblectamur. quanto magis de uul-
neribus et plagis animarum nostrarum nos
maiores habere curam oportet. quousque
spūalis medicus. quamuis acerrimam medelam
adhibeat. perquam spes certarū sanationis
fiat. Sicut enim scalpellus medici non ob hoc.

malus est. quod reseret uulnera. et putridas
amputet carnes. sic et correctio salubris.

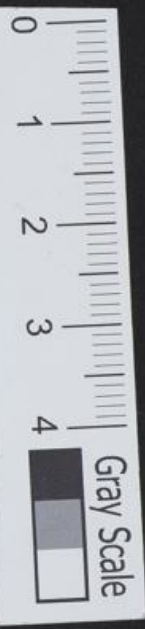
XIII Non est facile hominibus uniuersas uitare
hostis insidias. Nam dum quispiam libidinis
effugerit passionem. Incurrit Inauaritiam.
qua dedinata. Inuidie fouea preparatur.
Hanc si transcendit. uicium furoris incurrit.
Et alios plurimos ponit laqueos inimicis.
quo capere possit incautos. et corporis
quidem passiones habet facile ministrantes.
ut animam possit occidere. Sed mens
diuino solatio uigilans. machinationum eius
destruit argumenta. Humana namque
natura participans theodosius prefatus
imperator. habuit passionum quoque com
munionem. iustoque furori Immensam
permiscens crudelitatem. In iustam operatus est.

passionem. quam rem narrare necessarium est.
pro utilitate legentium. Iherusalonica ciuitas ē
grandis et populosa. In qua dum fuisset orta
seditio. quidam ludicum lapidati sunt. atque
tracti. Hinc indignatus theodosius. iracundie
non refrenauit. Infirmittatem. sed iussit Inuictos
gladios super omnes euaginari. et una cum no
centibus Innocentes interire. septem milia
et enim hominum sicut fertur occisi sunt.
Non precedente ludicio sed tamquam Inmessi
bus omnes simul incisi sunt. Quam obrem
ut prę diximus beatus ambrosius pręfatum
imperatorem scō zelo succensus grauius re
darguit. ac furorem principis in rationabilem
et scelus nefandum. seuera Inuentione de
testatus fuit. Unde bonus et prudens rei
publicę gubernator

per precauat. nedum suam suorumue In-
 iuriam ulcisci supra modum disponit. irra-
 tionabilis reatum furoris Incidat. sed propri-
 am iram refrenare non negligat. et iusti fu-
 rois stimulos. affectu pietatis remoueat.
 ne forte si plus iusto desquiat In subiectos. In-
 currat rabiem leoninis ferocitatis. Unde
 scriptum est. Noli esse sicut Leo In domu-
 tua subuertens domesticos tuos. et opprimens
 subiectos tibi. Nam sicut debellare superbos.
 ita et parcere subiectis iustum et misericor-
 dem dominatorem oportet. Unde et anto-
 ninus Imperator dicebat. Malle se unum
 ciuem seruare. quam mille hostes occidere.
 In corrigendis itaque criminibus miscenda ē.
 lenitas cum seueritate. faciendum ex utraque
 temperamentum. ut neque multa asperitate

- exulcerentur subdito. neque nimia benignita-
te solvantur. Nec ulla culpa correctionis seu
vindictę habeat modum. nisi rectum præcedat
iudicium. Nec decet serenum rectorem furo-
re iracundię. quę tamquam fel est amaritu-
dinis esse perturbatum. si iustum uult profer-
re iudicium. cum nimis irascentium cęca sunt
iudicia. Non enim potest serenum lumen iusti-
tię ac ueritatis cernere. qui caligine obnubila-
tur iracundię. Opponatur itaque fortis patien-
tię clipeus. contra irrationabilis impetum furo-
ris. Nam sicut scriptum est. Melior est. pati-
ens uiro forte. et qui dominatur animo suo ex-
pugnatore urbium. Fortior est enim qui
uiolentiam et in se ipso Indusam feram superat
iracundiam. quam qui leonem perimit.
Quarta uero mala per subitaneum furorem.

Gray Scale

4

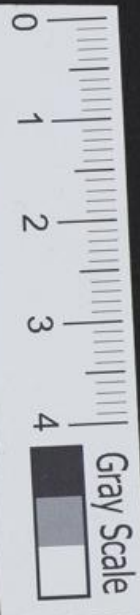
3

2

1

0

et impatientis uirtutem eueniunt. quis expli-
care potest. Rex saul furoris impetum
non restrainans. Immani scurrilia sacerdotes dñi
trucidauit. Salemon quoque quamuis
splendore sapientie fuerat illuminatus.
tamen furoris passione repletus. suum fratrem
interfici precepit pietatem tyrannidi postpo-
nens. Quid referam de reprobis iudeis. quidum
zelum sed non secundum scientiam habuerunt
In filium dñi. et scōs eius discipulos homicidę ex-
stiterunt. At patientis uirtute mansuetudinis
scs dauid predictus. etiam inimicis suis sepe pie-
tatis affectu peperit. Nonnumquam uero dñi
zelo stimulatus. inimicos dñi usque ad mortis
extremum protriuit. Decet enim dilectum dñi
principem contra hostes et blasphemos. xpiani-
zominis fulmineum frequenter habere zelū.

Nam si nabucodonosor rex alienigena ne
blasphemaretur deus israel in tantum fecit.
ut tale decretum firmaret dicens. quicum
que dixerint blasphemiam. In domum sidrac.
misaac. et abdenago. ipsi in interitum erunt.
et domus eorum in perditionem. quanto
magis orto doctores rectores. contra inimicos
christianae fidei et doctrinae. atque religio
nis zelare oportet. quatinus omnipoten
tia cuius ministri gratia sunt ordinati.
tanto magis placeant. quanto feruentius
ea quae christi sunt zelo laudabili satagere
anhelant.

XIII Sed cum boni rectores factum superbis tyrannidis
in adversarios debellare studeant. non in se
net in suorum fortitudine sed in altissimi
virtute et gratia. totam confidentiam.

Gray Scale

52
stabiliri debent. quia ipse est solus et potens
protector omnium In ipso fiducialiter
sperantium. Unde per psalmistam dñ.
Bonum est confidere In dño quam confidere
In homine. Bonum est sperare In dño quā
sperare In principibus. Et alibi. Nolite con
fidere In principibus neque In filiis homi
num In quibus non est salus. Exiet sp̄s eius
et reuertetur In terram suam. et reliqua.
Cui et ieremias concinit dicens. Dñe omnes
qui te derelinquunt confundentur. rece
dentes a te In terra scribentur. qm̄ dere
liquerunt uenam aquarum uiuentium
dñm. maledictus homo qui confidit In
homine et ponit carnem brachium suū
et a dño recedit cor eius. et reliqua.
Nullus ergo debet confidere In homine.

aut presumere de potentia quod nemo
ei possit resistere. presumebat et silurus
piscis. quod hamum nemo sibi iaceret
nemo tenderet retia et si incidisset uniuersa
disrumperet. et tamen fuscinam non
euaſit. quod si quis singulari fortitudine
excellens ob hoc singulos non timeat.

Idem multos necesse est ut caueat. Nam
qui ab uno uinci non potest interdum a
multis uincitur. Eleſans grandis est. et
occiditur. Leo foras est. et perimitur. Li
gris fortis est. et occiditur. Prudentis autem
reſtoris est. etiam metuere uel precauere
Inferiores. cum sepe ab inferioribus ſuperi
ores atque fortiores ſuperentur. quam im
manis est crocodrillus. et dentibus atque
ungibus Intolerabilis. qui tamen ab enidro

52
bestiola uentre perimitur. Monoceron
elefantem cornu perforat. formidabilis ele
fantus murem timet. Leo rex ferarum exiguo
scorpionis aculeo occiditur. Nemo itaque
In suis uiribus temere presumat. Sed neque
In suorum fortitudine ac numerositate con
fidat. Xerxes rex persarum bellum aduersus
greeciam a patre susceptum per quinquen
nium instruxit. qui uidelicet xerxes. Dcc.
milia armatorum de regno. et ccc. de au
xilii. rostratas etiam naues mille ducentas.
onerarias autem tria milia numero habuisse
narratur. Ut merito Inopinato exercitui
In mensis que classi uix ad portum flumina
uix terras ad ingressum. uix maria ad cur
sum suffecisse memoratum sit. Sed leonida
rex spartanorum. cum quatuor milibus homi

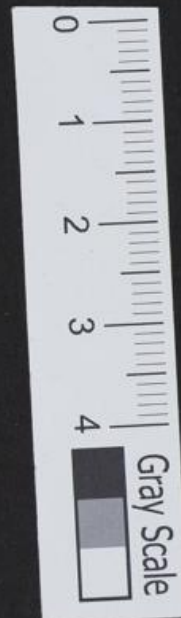

num contra mille milia armatorum eius dē.
xerxis In bellum processit ac de leus persarum
copus uictor et bello clarissimus cum suis pau-
cis pro amore deliberandis patri occubuit.
Xerxes uero bello In greca Infelicitur gesto.
contemptibilis suis factus In regia circumuen-
tus occiditur. Nam seculares glorię et in-
curuabilis superbię pedissequa est ignominia.
Hinc per prophetam dicitur. Dñs exercituum
cogitauit hoc. ut detraheret superbiam
omnis glorię. et ad ignominiam diduceret
omnes Inditos terrę. Non ergo foras glorie-
tur In fortitudine sua. nec diues In diuitiis
suis. Nam si eruca paruusque uermiculus
fortior homine est. ut quid se iactat terra
et cinis. et elata per superbiam cum ex humo
sit humana contemnit. Itaque qui gloriatur

In dño gloriatur. qui arcum potentium
 Infirmat. et infirmos robore accingit.
 Cuius adinventiones sunt ut superbi cadant.
 et humiles surgant. cui omnis potestas a patre
 data est. In celo et in terra. et omnia subiec-
 ta sunt sub pedibus eius. In quo si quis fiducia
 aliter anchoram spei fixerit. misericordia cir-
 cum dabitur sicut scriptum est. qui sperat
 In dño subleuabitur. Expectatio iustorum
 Letitia. Psalmista attestante qui ait. Speran-
 tes autem In dño misericordia circum dabit.
 Et iterum. Beatus uir cuius est nomen dñi spes
 eius. qui enim sperauit In dño et confusus est.
 Quis permansit In mandatis eius et derelictus est.
 Quis In uocauit dñm et despectus est.
 Quoniam pius et misericors dñs.

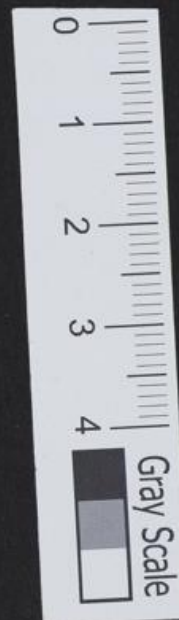
X. **V**nde si quando bellici rumores crebrescant. non

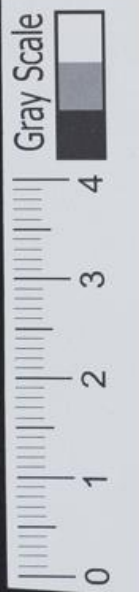
tam in armis corporalibus et fortitudine
confidendum. assidue ad dñm orationibus est
insistendum. diquesunt imploranda suffra-
gia. cuius in manibus consistit. salus pax.
atque uictoria. qui si pia deuotione Inuoca-
tus fuerit. numquam se inuocantes deserit.
sed eisdem misericorditer adiutor Inopor-
tunitatibus adstipit. Nam cum suorum elec-
torum manus et uoces ad patrem misericor-
diarum eleuantur. hostium ferocitas adhibi-
latur. ac non numquam hostibus subitanea
ignominia. mortisque fouea. piis uero Inopina
uictoria disponitur. Dum pii uiam desperate
salutis. Impii autem decipulam Inesperate mor-
tis Intraunt. Sed quod dicimus. euentibus
exemplis nos approbemus. Moyses legislator
cum manus suas Inoratione eleuabat ad dñm.

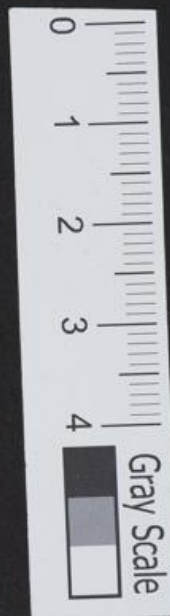
uincebat israhel. cum autem paululum
manus remittebat. uincebat amalec. Sic
et rege iezechia. non corporalibus armis pug-
nante. sed cum lacrimis exorante. angelus
dñi centum octoginta quinque milia asyri-
orum una nocte Interfecit. Josaphat
rex laudes dño personabat. et dñs pro lau-
dante hostes superabat. Ita ut uerteret
Insidias hostium Insemetipsos. et motus cade-
rent uulneribus. Israhelitis uero Ingentem
predam despoliis occisorum tollentes. ita onusti
sunt. ut omnia portare non possent. nec per
tres dies spolia auferre pro prædæ magnitudine.
Quid referam de machabeis. qui diuino freti
adiutorio sepe uictores fuerunt. Unde et
iudas ille famosissimus. atque Inbellis dñi
Inuictissimus ad plebem formidantem ac dice-

tem quomodo poterimus pauci pugnare
ad multitudinem tantam, et tam fortem
et nos fatigatusumus ieiunio hodie. Respon
dit. Facile est. concludi multos in manus
paucorum. et non est differentia. In conspec
tu dī celi liberare. In multos et in paucis. quia
non in multitudine exercitus uictoria belli.
sed de celo fortitudo est. ipsi ueniunt ad nos
in multitudine confirmati et superba. ut
disperdant nos. et uxores nostras et filios nostros.
et ut spolient nos. Nos uero pugnemus pro
animabus nostris et legibus nostris et ipse dñs
conteret eos ante faciem uestram. Uos autem
notimueritis eos. sicque irrumpens in hostes. con
trahit eos et uictoriam accipit de inimicissuis.
Nec solum in ueteri testamento hæc facta sunt.
sed etiam in nouo his similia contigerunt.

56
Unde historis tradunt. quod constanti-
nus imperator cruce xpi pro vexillo utens.
uniuersos hostes suos superauerit. Similiter
et theodosius augustus magis orando quam
bellando. quosdam tyrannos. eorumque
exercitus prostravit. Cui dñs tempestatem.
fulgora. et tonitrua In auxilium contra
aduersarios misit. et eos uindicta celesti
protrivit. De quo quidam eleganter sic ait.
O nimium dilecte dō tibi militat ether.
Et coniuerti ueniunt ad classica uenti.
Quid autem mirum si per magna elementa
magnus dñs magnalia operetur. Cum etiam
In minutis uolatilibus stupenda miracula.
ipse facere praedicetur. Ecclesiastica namque
refert historia. quod tempore constantii
imperatoris rex persarum saporis nomine

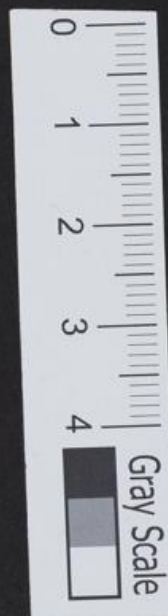

nisiben ciuitatem quam quidam antiochi-
am migdoniam uocant. multis cum milibus
obsidebat. Cuius urbis epi atque rector et
dux erat scs iacobus apostolicis gratias multis
illustratus. Per idem ergo tempus effrem uir
mirabilis et conscriptor egregius apud siros
sacratissimo iacobo supplicabat ut ueniret
ad murum et uidens barbaros maledictionis la-
cula contra eos emitteret. Flexus ergo uenerabi-
lis homo ascendit in murum. et cum milia milium videret
exercitus aliam maledictionem eis non petiit nisi
scinifes et culices. ut per parua animalia super-
nam uirtutem potuisset agnoscere. Orationem
uero secutus sunt nebulę sciniforum et culicum
et elefantorum. quidem promiscuas cum sint
causę equorum uero aliorumque lumentorum
aures simul & nares impleunt. At illi ferre uim

paruorum animalium non ualentes sessores
suos ductoresque excussos doris proiecerunt
et disruptas acies confuderunt. Exercitumq;
relinquentes summo impetu fugiebant.

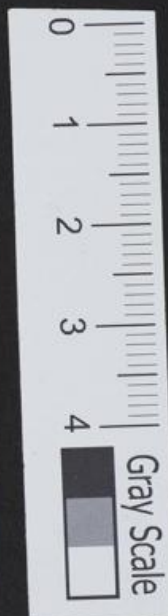
Hoc modo territus imperator paruam clemen
tem correptionem in se cognoscens factam.
ad dō habentem pro uidentiam animarum
eum pie colentium. suum exinde reduxit
exercitum. Confusionem non uictoriam ex
illa obsidione percipiens. legimus et alios
scōs uiros. quos contigit aliquando cum
xp̄iano populo in expeditione exercitus esse
magis oratione contra hostes quam armis
se secularibus pugnare. quomodo sc̄s germa
nus autem sidiorensis ep̄s fecisse legitur. qui
cum beato lupo ep̄o treuasens̄ ciuitatis in
britanniam ad extirpandam pelagianam

heresim missus fuerat. quo tempore necessi-
tas belli britonibus contra pictos et saxonos
imminebat. quia picti et saxonos confiden-
tes in multitudine exercitus sui britones op-
primere disponebant. quos eadem necessi-
tas in castra contraxerat. et cum trepidi par-
tes suas in partes ludicarent. scōrum an-
tistitum auxilium petierunt. itaque a
postolicis duabus xp̄c militabat in castris.
Aderant etiam quadragessimę uenerabiles
dies quos religiosiores reddebat presentia
sacerdotum. In tantum ut cotidianis predi-
cationibus in stituta certatim populi ad
gratiam baptismatis conuolarent. Nam
maxima exercitus multitudo undam lauacri
salutaris expetit. ecclesia ad diem resurrec-
tionis dominicę frondibus contexta com

57
ponitur. et que In expeditione campestri. Instar
ciuitatis aptatur. Madidus baptis mate pro
cedit exercitus. fides feruet In populo. et
contempto armorum p^{re}sidio. diuinita
tis expectatur auxilium. tunc germanus
ducem se p^{re}lii profitetur. elegit expecti
tos. et eregione qua hostium sperabatur
aduentus. Vallo circum data medius mon
tibus intuetur. quo in loco prouum compo
nit exercitum ipse dux agminis. Et iam
aderat feroxe hostiu multitudo. quam cu
ad p^{ro}p^{ri}um quare Intuerent. Insidius consti
tuti. tunc subito germanus signifer
iunuer sos ad monet & p^{re}dicat. ut uocis
uno clamore respondeant. securisque hostib;
qui se In speratos adesse considerent. att
iam tertio repetitam sacerdotes exclamabant.

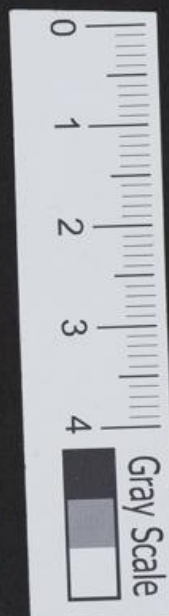

Sequitur una uox omnium. et elatum cla-
morem reperculso aere montium conclusa
multiplicant. Hostile agmen terrore pro-
sternitur. & super se non solum rupes circum-
datus. sed etiam ipsam celi machinam con-
tremescunt. Trepidationi que iniectis
uix sufficere pedum pernicietas credebatur.
passim fugiunt. arma proiciunt. gaudentes
uel nuda corpora eripuisse discrimini. Plu-
res etiam timore precipites. flumen quod
transierunt deuorant. ultionem suam In-
nocens exercitus intuetur. & uictoris con-
cessis. otiosus spectator efficitur. spolia col-
liguntur exposita. et celestis palmarum gau-
dia miles religiosus amplectitur. Inum-
phant pontifices. hostibus fusis sine sangui-
ne. Inumphant uictoria. fide obienta non ui-

Gray Scale

rib. His itaq. & talib. exemplis euidenter
ostenditur. quod magis homines sanctis oru-
tionib. ac diuino auxilio. quam armis secularib.
a periculo mortis protegantur. Unde autem
solatia presentis uitę. et defensio contra uniuersa
pericula. & uictoria de hostibus maxime
querenda sit ipse dñs In ueteri lege. priorem
populum Instruens. ita ostendit dicens. Si in
pręceptis meis ambulaueritis & mandata mea
custodieritis. & feceritis ea dabo uobis pluuiam
In temporibus suis. et terra gignet fructum
suum & pomis arbores replebuntur. adprehen-
det messum trituram uindemiam. & uindemi-
a occupabit sementem. & comedetis panem
uestrum In saturitate. & absque pauore ha-
bitatis In terra ur̃a. dabo pacem. In finibus
uestris dormietis. & non erit qui exterreat.

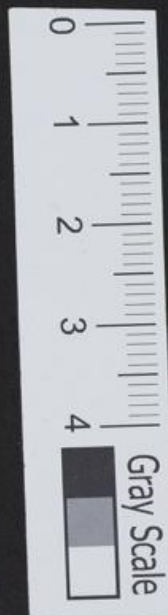
Non auferam malas bestias & gladius non tran-
sibit terminos uestros. persequemini in-
micos uestros & corruent coram uobis. per-
sequentur quinque de uestris centum alie-
nos. & centum ex uobis decem milia.

Cadent inimici uiri In conspectu uro gla-
dio. respiciam uos. & crescere faciam.
multiplicabimini & firmabo pactum
meum uobiscum. Ponam tabernaculum
meum in medioum & non abiciat uos
anima mea. ambulabo inter uos &
ero uester ds uosq. eritis populus ms.
ero dns ds ur̃. Quod si non audieritis
me nec feceritis omnia mandata mea
si preueritis leges meas & iudicia mea
contempseritis ut non faciat se que
ame constituta sunt. & ad irritum p̃

Gray Scale

58
ducatis pactum meum. ego quoque hæc faciam
uobis; Visitationo uos uelociter in egestate
et ardore qui conficiat oculos uros & con-
sumat animas uras. frustra seretis sementem
que ab hostibus deuorabitur. Non am faciem
meam contra uos. & corruetis coram hostibus
uris & subiecui mini his qui oderunt uos.
Fugietis nemine persequente quod sine sic uolu-
eritis recipere disciplinam. sed ambulaueritis ex ad-
uerso mihi. ego quoque contra uos aduersus in-
cedam. Et percussam uos septies. propter peccata
uestra. Inducamque super uos gladium ultorem
foederis mei. Cumque confugeritis in urbes mit-
tam pestilentiam in medium uris. & trademini in
hostium manus. & reliqua. Hæc ergo licet pri-
ori populo. qui terrena bona ambiebat per legis-
latorem dicta sint. tamen xpianonunc populo

conuenienter aptari possunt. Cui ad nō suo.
In presenti necessitate consultur. & in super
bona futura. In celis promittuntur. Huic
ergo optime conuenit. ut mandata dñi sui
seruet & totam spem suam In eo constituat.
qui potens est ab omnibus aduersis In espe
rantes eripere. atque ad prosperitatis euen
tum & hic & in futuro suos electos transferre.

XVI **A**t uero si bene regnantibus & precepta dī custo
dientibus aliqua In hoc mundo aduersa conti
gerint. nec mox debent contristari a beo refu
gere. atque de eius auxilio desperare. sed
fiducialiter agere. ac de dī bonitate pleniter
confidere. Si quidem hæc transitoria uita est
lutta temptatio tota In qua plus Interdum
nocent prospera quam aduersa. quia dī electos
prospera deiciunt. Aduersa uero erudiunt.

Ut enim sapientes perhibent. quinque
temporum uarietatibus regnum terrenum
consistit. Nam primum tempus laboris est.
quando per fragores hostium & bella conten
ditur. Secundum uero quando ipsum regnum
suis Incrementis & luna usque ad plenitu
dinem tendit. Tertium tempus est ipsius ple
nitudinis quando undique ab omnibus non
offenditur. sed in plenitudine glorie sue tam
quam pleni lune claritas nobilitatur. Quar
tum tempus est In quo ipsius regni sublimi
tas Instar lune decrescere Incipit.

Porro quintum quod est nouissimum tem
pus est colluctationis & contradictionis
quando rei publice quasi turris syloa sum
ma corrumpitur. Ac nullus ad ipsam rem publicā
stabiliendam quicquam boni facere uult.

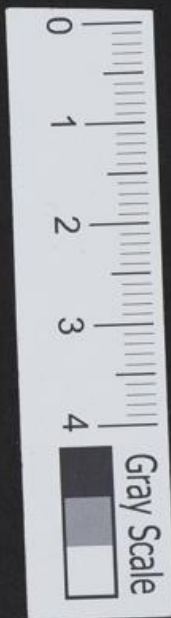

Unde colligendum est quam mobilis et
quam uariabilis sit terreni regni gloria
que numquam In eodem statu perseuerat.
sed sicut Luna ut per momenta crescit In pro
spens ita & decrescit In aduersis. At uero
gloria sine mutabilitate nequaquam Inter
restri sed In celesti regno Inuenitur. In momen
tanea enim huius seculi potestate & confusa
rerum transibulum In constantia quomodo
sepe ex procellis aduersitatum serenitas red
ditur. Ita rursus In procellas serena mutan
tur Ita que si aliqua contigerint aduersa
qui pro uidus est rei publice gubernator
nec statim talibus tempestatum turbini
bus Infringatur. sed e contra ualida men
tis formidine In dño confortetur. Atque
omnipotentis gratias In aduersis referat.

Gray Scale

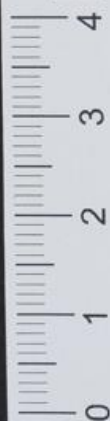

64
qui in prosperis successibus de dñi sui clemen-
tia grates agebat. Parum est enim quando In-
dī beneficis quę nobis accedunt gratulamur.
Nam & hoc gentilis facit. & iudeus & publica-
nus & ethnicus. Xpi anorū propria uirtus est.
etiam In his quę aduersa putantur referre
gratias creatori. ut in dī preconium mens leta
prorumpat. Dicamusq; nudus exiui de utero
matris meę nudus & redeam. sicut placuit
dño ita factum est. Sit nomen dñi benedic-
tum. Quotiens enim aliqua tribulatio In mun-
do euenit. qui boni sunt uelut uasa scā.
gratias agunt dō. qui eos castigare dignatur.
illi uero qui sunt superbi uel luxuriosi. uel
cupidi blasphemant contra dñm & murmu-
rant dicentes. O dñs quid tantum mali feci-
mus ut talia patiamur. At uero de bonis

tribulatis. ita In iob legitur. Beatus homo
qui corripitur ad dñō In crepationem ergo dñi
nō reprobet. quia ipse uulnerat & medetur.
Percutit & manus eius sanabunt. Nam fomen-
tis. lenibus qui bus nos dñs sepe consolatur. sepe
etiam mordacissimum medicamentum tribula-
tionis adiungit. & quasi dementissimus medicus
In cipere cupiens putridas carnes. & cariosa uul-
nera ad urendū cauterio. non parcat. ut parcat.
nec misereatur ut magis misereatur. Inter-
dum uero. plus nobis utilia sunt bella. & que-
libet aduersa quam pax. & otium. quia pax
delicatos & remissos facit ac timidos. porro bel-
lum & mentem acuit. & presentia. quasi tran-
seuntia contemnere persuadet. ac sepe su-
perna disponente gratia dulcissimos fructus
maioris pacis. & concordie pro generat.

Gray Scale

Unde & constantinus imperator. Si auior
inquit sunt. amicis post inimicorum
causas ad concordiam restitutus

Quisquis uero bonus & iustus rector spūales &
carnales hostes necnon quolibet aduersa uel
eua dere uel triumphaliter uincere desiderat
arma mentis spūalibus munitus atq; ornatus
fiat. Iuxta apostolum. Indutus lorica iusti-
cie. Galea sper. Necnon clipeo fidei protectus
ac diuini sermonis gladio coruscus emineat

Hic enim & talibus armis scōs atq; clarissimos terrarū
reges fuisse munitos & superasse aduersarios &
ampla tropæa de hostibus retulisse atq; Inclita
regna diu & feliciter gubernasse. Multis scrip-
turarū in locis sepiissime legimus quomodo
scs dauid et alios causa breuitatis omitam
armis spūalib; pręditus quia dñm uerum toto

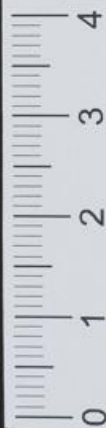

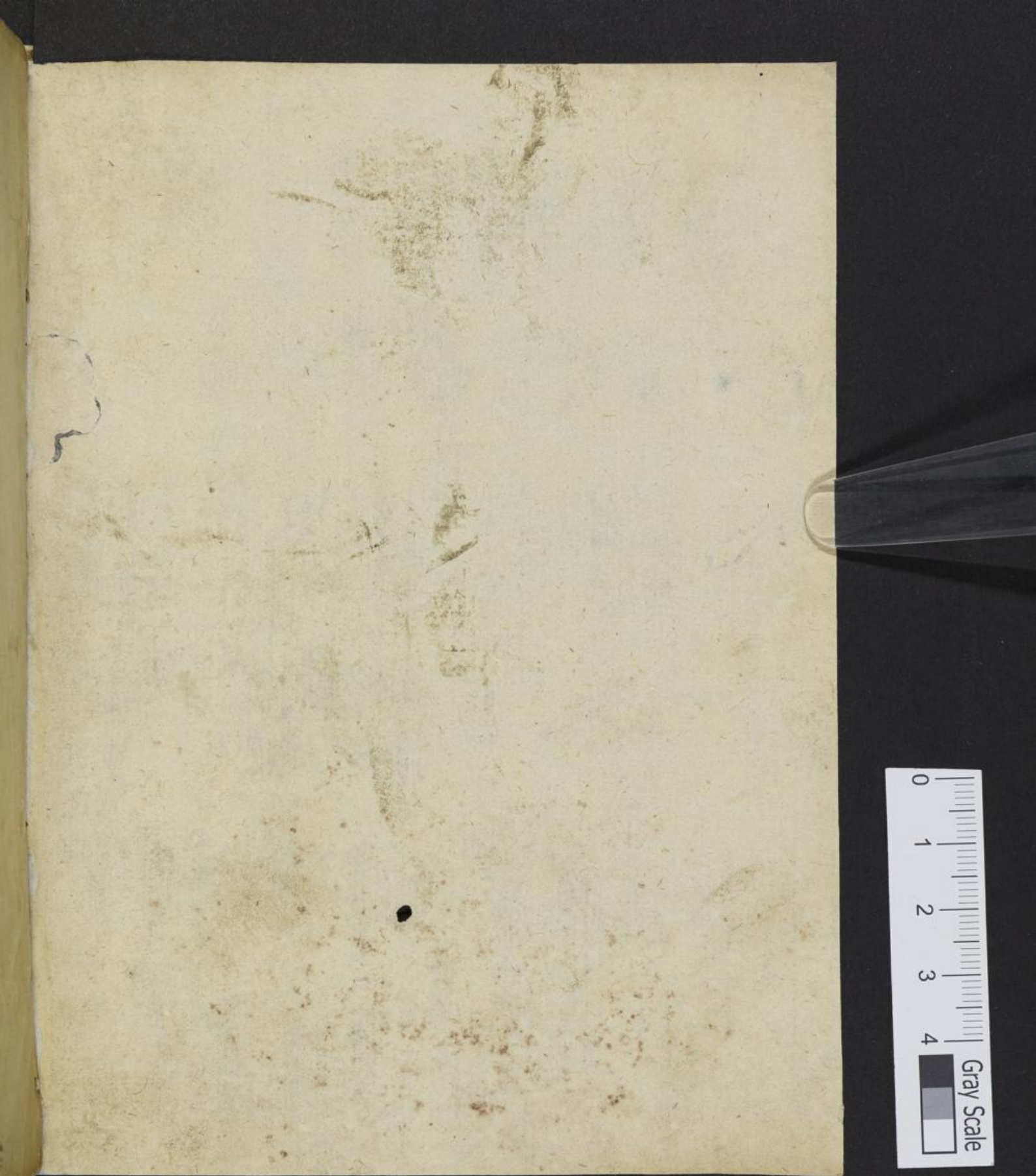
corde timebat & amabat. multa euaserat
pericula atque hostes dñi digna sepe pertu-
lit ultione.

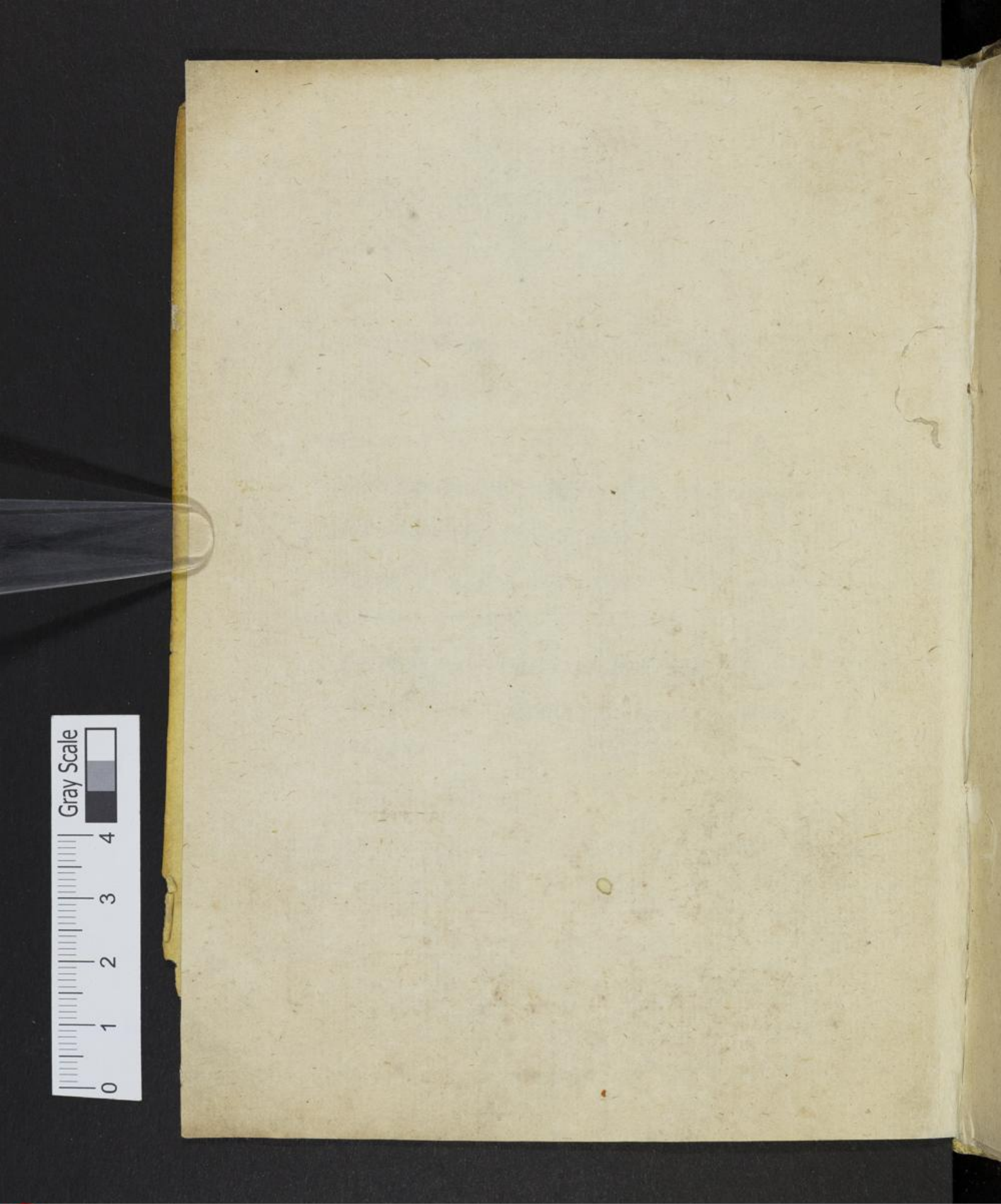
XVII **Q**ui bonus est princeps multis uirtutum pręco-
nis adornatur. maxime uero clementia.
mansuetudine animę tranquillitate. Numquā
recipiens tempestatem. sed pacis concordiam quan-
tum fieri potest. semper amplexans non solum
erga suos. sed etiam circa inimicos quos exemplo
patientię atque clementię pium & magnani-
mum rectorem uincere oportet testante psal-
mista qui ait. Cum his qui oderunt pacem
eram pacificus. Prudens itaq; dominator per
pacis connexionem studeat semper amplificare.
ordinare atq; gubernare imperium. Cum
pax sit omnium rerum tranquillitas ordinis
& connexio & incrementum regię potestatis.

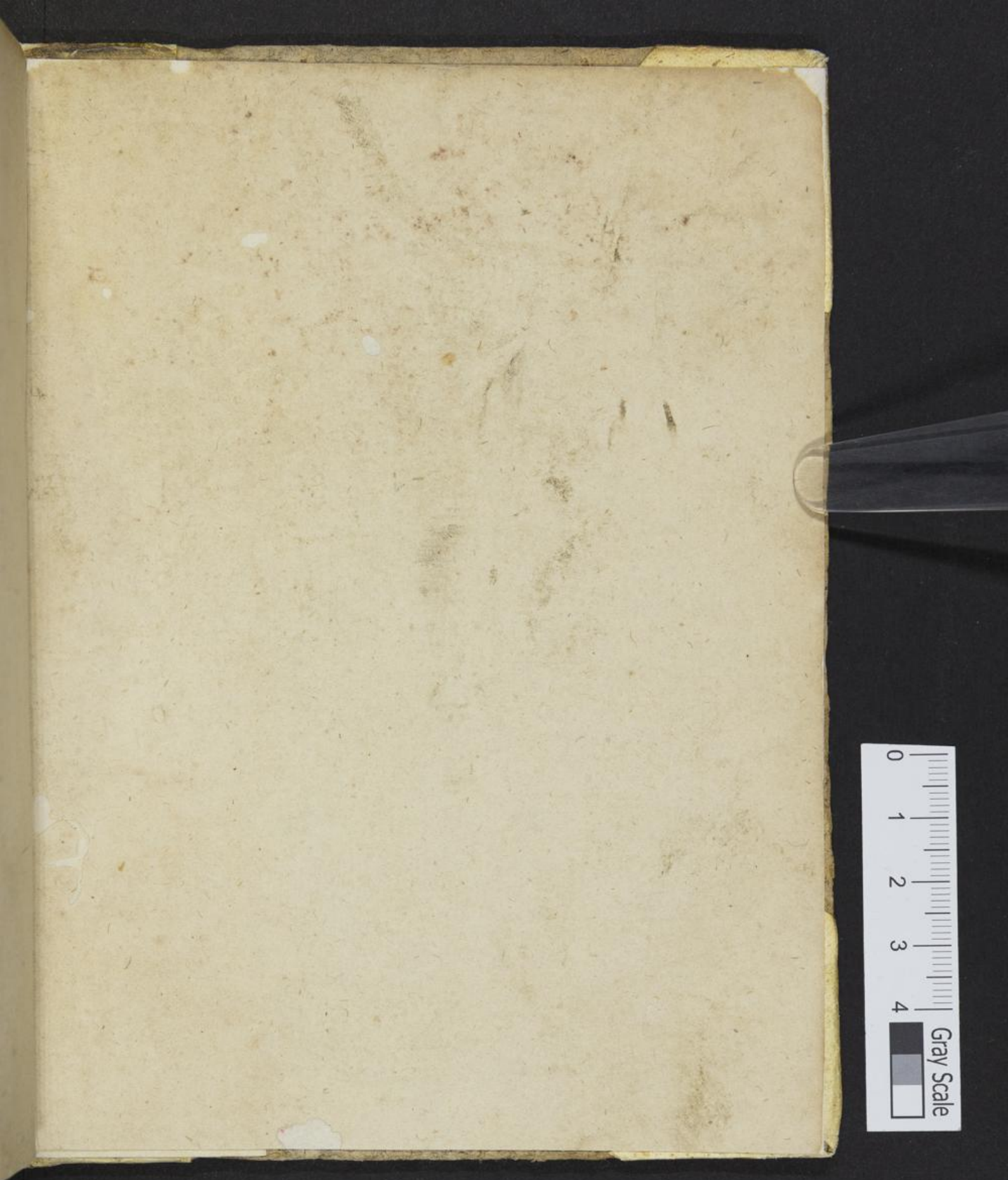

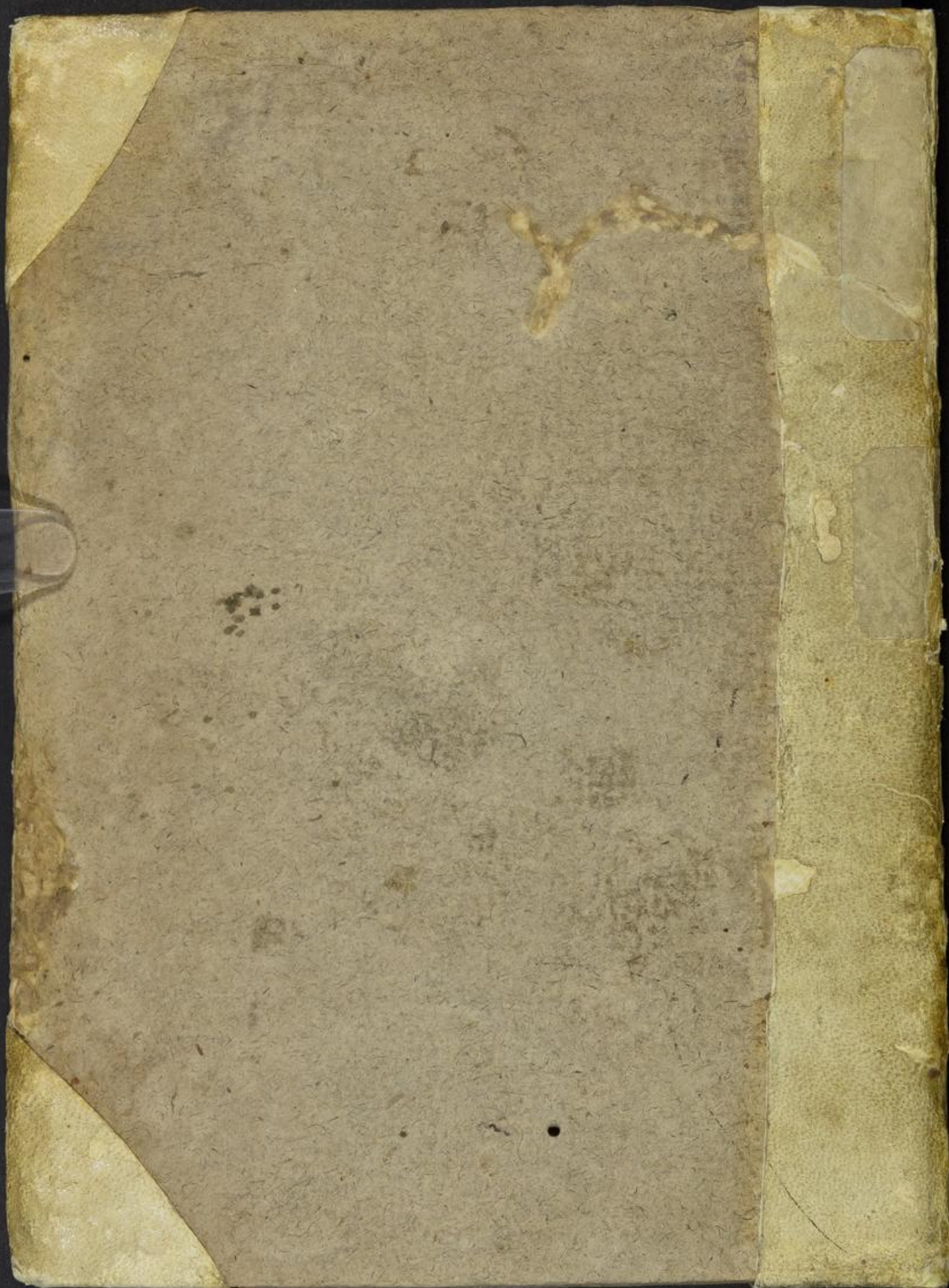
Gray Scale

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen

Staats- und
Universitätsbibliothek Bremen